תלמוד ירושלמי · מפרשים · חידושי רידב״ז על תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי חלה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי חלה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רידבז-על-תלמוד-ירושלמי-חלה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 13
הלכה ג 14
הלכה ד 18
הלכה ה 18
הלכה ו 20
פרק ב 21
הלכה א 21
הלכה ג 24
פרק ג 25
הלכה א 25
הלכה ב 28
הלכה ג 29
הלכה ד 29
הלכה ה 30
פרק ד 35
הלכה ב 35
הלכה ג 35
הלכה ד 37
הלכה ה 38

פרק א

הלכה א

תמן תנינן תפוח שריסקו וכו' כמה דו אמר תמן אין תבשילו תבשיל ברור. ר"ל במס' שבת גבי לא יפקענו בסודרין וכן הוא אומר הכא אין חימוצו חימוץ ברור ע"ז אמר כמה דאת אמר אין לך בא לידי מצה וחמץ אלא חמשת המינין בלבד ודכוותיה אין לך מגרר עם כולן אלא חיטים ושעורין בלבד פי' דשיטת הירושלמי גבי מתניתין העושה עיסה מן החיטים ומן האורז אם יש בו טעם דגן חייבת בחלה דלא כשיטת הש"ס דילן במס' זבחים דף ע"ז ע"א דהוא משום טעם כעיקר ז"א אלא משום גרירה כדפי' הרמב"ן ז"ל דכל היחוס של חמשת המינין הוא משום דבאים לידי חו"מ וכל עיקר דשאר המינין דפטורין משום דאינן באין לידי חו"מ ואימתי אינן באין שאר המינין לידי חו"מ רק כשהמה בפני עצמן אבל אם נתן בהם טעם של דגן הרי מגררו לכל המינין שבאים על ידו ג"כ לידי חימוץ. ע"ז קאמר דלא תימא דכל החמשה מינין בכוחם לגרר לחמץ לשאר המינין ז"א אלא אין לך מגרר עם כולן ר"ל עם כל שאר המינין אלא חיטים ושעורין בלבד. אבל כוסמין ושבולת שועל ושיפון אינו מגרר את כל המינין ואינו מחמצם חימוץ ברור ואינו רק כתפוח דמחמץ חימוץ שאינו ברור. ר"ה בשם רשב"ל לא שנינו אלא העושה עיסה מן החיטין ומן האורז ואינו נגרר אלא עם החיטין בלבד אבל שעורים אינו מגרר ג"כ ודמי לכוסמין ושבולת שועל ושיפון והמגרר אינו רק חיטין בלבד. ואפשר דלדעת ר"ה הנגרר אינו רק אורז בלבד אבל שאר כל המינין אינן נגררים ג"כ ואין חימוצן חימוץ ברור:

ר' ירמיה בעי קומי ר"ז עירב ד' רבעים בפני עצמן וחימצן וד' רבעים בפני עצמן ועירבן ר"ל כההיא דאיתא בירושלמי במס' פסחים בפ"ב ד' רבעים בפ"ע וחימצן וד' רבעים בפ"ע. ועירבן דאם התרו בו משום אוכל חמץ לוקה משום טבל לחלה אינו לוקה משום דחמץ נעשה קודם חיובא דטבל דשיעור טבל לחלה הוא ז' רבעים ועוד וה"נ הכונה בתיבות הללו דאם נעשה חמץ קודם שנעשה חיובא דטבל דנתחמץ כל ד' רבעים בפ"ע ונמצא דבשעה שעירבן וחל חיובא דטבל כבר הוא חמץ ואינו יכול לבוא לידי חמץ ומצה ואנן בעינן שיהא ראוי לבוא לידי מצה ולידי חמץ ואם אינו ראוי לבוא לידי חמץ לא הוי לחם כמו כן באינו ראוי לבוא לידי מצה ג"כ לאו לחם הוא דגמרינן ממצה דהוי לחם רק מה שהוא ראוי לבוא לידי חמץ ופשיטא דצריך הלחם להיות ראוי לידי מצה דהא עיקר הלחם מצינו במצה וא"כ הכא דנתחמץ כבר קודם חיובא דטבל לחלה ונמצא בשעת חיובא דטבל אינו ראוי לבוא לידי מצה ע"ז מבעיא ליה אם בעינן ראוי לבוא לידי מצה וחמץ בשעת חיוב דטבל או לא קפדינן אשעת חיובא ממש כיון דקודם החיוב

דטבל ראוי לבוא לידי מצה וחמץ א"ל (כן גירסת הגר"א ז"ל) הרי בשעת חיובן לבוא לידי חמץ ומצה בתמיה האם בעינן בשעת חיובן לבוא לידי חמץ ומצה ז"א אלא כיון דהוי ממין של הה' מינין לא איכפת לן אפילו אם אינו ראוי לבוא לידי חו"מ ונמצא לפ"ז דלר' ירמיה בעינן לחם ממש ולר"ז סגי במין לחם ולא בעינן לחם ממש ע"ז קאמר דאתא דר' יונה כר' ירמיה כמה דר' ירמיה אמר עד שיהא קרוי לחם כן ר' יונה אמר עד שיהא קרוי לחם אתא דר' יוסי כר"ז כמה דר"ז אמר מינו קרוי לחם כן ר' יוסי אמר מינו קרוי לחם אתא דר' יוסי כר"ה אע"ג דו פליג עלוי פי' דר' יונה ור' יוסי פליגי כעין זו במס' פסחים בירושלמי בפ"ג גבי שכר המדי דאין חייבין עליו כרת וקפריך הגמ' הלא שכר המדי דהוא דרמי בי' שערי מעט הרי הוא מגרר את כל המינין שבעולם ולפ"ז הוי הכל חמץ ולמה אינו חייב עליו כרת ע"ז משני ר' יונה משום דאיתקש חמץ למצה לענין כרת דאינו חייב כרת אלא בדבר שהוא ראוי לצאת בו ידי מצה [כדאיתא בדף ל"ה ע"א במס' פסחים] ובמצה אינו יוצא אלא בלחם אבל שכר המדי לאו לחם הוא אלא משקה והגם דמינו ראוי לצאת בו ידי מצה אבל מכיון דהותקש למצה בעינן לחם גמור כמו במצה ולא סגי במין לחם וע"ז פריך ר' יוסי שם מברייתא ומביא ראיה שם דלא בעינן גבי חמץ לחם ממש אע"ג דהותקש ללחם דמצה וע"כ סגי במין דלחם לבד. ומשני שם תירוץ אחר דלפיכך אינו חייב כרת בשכר המדי משום דאינו מחמץ חימוץ ברור ר"ל דס"ל כר"ה דכאן דלא שנינו אלא העושה עיסה מן החיטין ואינו נגרר אלא עם החיטים בלבד אבל לא שעורים דשעורים אינו מחמץ חימוץ ברור ע"כ לא הוי הכל חמץ ולא הוי רק חמץ דגן גמור ע"י תערובות עיי"ש והיינו דקאמרינן הכא אתיא דר' יונה כר' ירמיה דהא הכא איתקש חלה למצה והתם בפסחים איתקש חמץ למצה כמה דר' ירמיה ס"ל דאיתקש חלה למצה בעינן לחם גמור ולא סגי במין לחם כן ר' יונה אמר התם בהיקש דחמץ למצה דבעינן לחם גמור ולא סגי במין לחם אתיא דר' יוסי כר' זירא כמה דר"ז אמר בהיקש חלה למצה דסגי במין לחם כן ס"ל לר' יוסי בהיקשא דחמץ למצה דסגי במין לחם ואתא דר' יוסי דהתם דס"ל בגרירה דשעורים דאין חימוצו חימוץ ברור כר' הילא דהכא דס"ל דשעורין אין מגרר חימוץ ברור אע"ג דו פליג עלוי ר"ל אע"ג דר' יוסי פליג על ר' הילא בפ"ג במס' חלה דר"ה ס"ל דבעינן רוב דגן וטעמיה דגן ור' יוסי ס"ל דסגי בטעם דגן ואי הוי סבר כר' הילא בזה לא היה קשה כלל מתחלה על חמץ דיהא חייב כרת דהוי הכל חמץ ע"י גרירה ז"א דהא בעינן רוב דגן אבל מכיון דר' יוסי פליג אר"ה בזה וס"ל דסגי בטעם דגן לפ"ז הוי קושיא על שכר המדי אבל ר' יוסי שפיר משני אע"ג דפליג אר"ה

בזה ברוב דגן אבל ס"ל כר"ה בזה בגרירה דשעורין. דשעורין אינו מגרר חימוץ ברור. ומתורץ בזה הקושיא הנ"ל וזה הפי' נכון הוא בע"ה:

ריב"פ בשם ר' יונתן דר"י בנו של ריב"ב היא כו' יכול מביא מן הכוסמין ושבולת שועל והשיפון ר"ל דהם בכלל שעורין של עומר דגמרינן אביב אביב משעורה דמצרים דשם כל הפרטים דמין שעורין בכלל שעורין סתמא. דגבי ענין סיפור כל המין בכלל הסתם א"כ כל מין שעורין יהיה בכלל שעורין סתמא ויוכשרו כולן לעומר ודין הוא מה חיטים שכשרו לשאר כל המנחות לא הוכשרו למנחת העומר משום דנתמעט מן שתי הלחם ביכורים כדאיתא במס' מנחות דף ע' עיי"ש כוסמין ושבולת שועל ושיפון שלא הוכשרו לשאר כל המנחות אינו דין שלא יוכשרו למנחת העומר ודחי שעורין יוכיחו כו' ומשני לא אם אמרת בשעורין שמנחת סוטה בא מהן תאמר בכוסמין ושבולת שועל ושיפון שאין מנחת סוטה בא מהן והגם דכוסמין ושבולת שועל ושיפון הוי פרטים מן שעורין סתם מ"מ היכא שכתבה התורה לענין דינא שעורין סתם לא הוי כל המין של שעורין בכלל שעורין סתמא כמו גבי איזוב סתם ממעטינן איזוב כוחלי ואיזוב מדברי וכן גבי מרור ממעטינן כל שיש לו שם לוי אינו בכלל איזוב ומרור סתם עיין במס' סוכה דף י"ג ובמס' חולין דף ס"ב עיי"ש דכיון דכתב רחמנא לענין דינא סתמא אינו כשר רק הסתם אבל לא הפרטים של מין הזה משא"כ לענין מנחת העומר יש סברא לומר דגם כל הפרטים של מין הזה הוא בכלל סתמא משום דלא כתב רחמנא שעורין סתם אלא אביב לג"ש דאביב של מצרים ובשעורה של מצרים הוי כל מין שעורין בכלל סתמא. דהא התם לא לענין דינא כתב רחמנא שעורה אלא לענין סיפור של יציאת מצרים כמו בארץ חטה ושעורה דהכתוב מספר בשבח א"י הוי כל המין בכלל ושבולת שועל ושיפון בכלל ג"כ כדאיתא בפוסקי' ז"ל אלמא מוכח מהברייתא הזאת דס"ל לר"י בנו של ר' יוחנן בן ברוקה דלא כשר למנחת העומר אלא דווקא שעורין סתם א"כ לפ"ז לא הוי שבולת שועל ושיפון וכוסמין בכלל שעורין לענין איסור חדש דהא יש סברא לומר דכל שאין העומר בא מאתו אינו תלוי בעומר ואין אסור בחדש עד העומר כדאיתא בתוס' ז"ל במס' מנחות דף ע' ע"ב ד"ה אתא וכיון שכן א"כ הוי לענין חדש חמשה מינין דהא ריבשריב"ב ס"ל דכוסמין לא הוה בכלל חיטין ולא בכלל שעורין כמו שבולת שועל ושיפון רק דלענין עומר אין העומר בא מהן וע"כ באיסור חדש לא הוין בכלל שעורין דתלי בעומר דהא העומר בא משעורין סתם ולא מהם ע"כ הוי חמשה מינים ברם כרבנן ג' מינים הן כוסמין מין חטים שבולת שועל ושיפון בכלל שעורין דס"ל לריב"פ דלרבנן העומר בא גם משבולת שועל ושיפון א"כ ליכא חמשה מינים [וגרסינן כאן ברם כרבנן כגירס' השנו"א ז"ל] ע"ז אמר ר' יוסי

מסבר סבר ריב"פ שמנחת העומר בא מכוסמין ושבולת שועל ושיפון דהוי בכלל שעורין סתמא דאביב דמצרים ז"א דנהי דכל היכי דכתב רחמנא סתם לענין סיפור המעשה הוי כל המין בכלל סתמא הנ"מ בעלמא כגון שעורה דמספר הכתוב בשבח הארץ משא"כ במעשה השעורה של סיפור יציאת מצרים דכ"ר אביב א"כ לא הוי כל המין בכלל דהא מזכיר מפורש אביב ויכול להיות שזה אביב וזה אינו אביב ולא הוי הכל בכללו דהא אמר מפורש פרט אחד מן הפרטים כמו באמר תאנים שחורות לא היו לבנים בכלל אע"ג דהא ג"כ בכלל תאנים אבל כשהזכיר מפורש תאנים שחורות לא הוי לבנים בכלל וה"נ שעורה אביב קאמר שיבולת שועל אביב לא קאמר דהא יכול להיות כשזה אביב זה אינו אביב ועיין בחבורינו חנה דוד ותמצא טעם בע"ה ורבנן דקסרין אמרין דמינים ודברים ב' ענינים הן:

מהו שילקה על חלתן דבר תורה כו' דאיתפלגון הפיגול והנותר כו' ר"י אמר לא ביטלו זא"ז רשב"ל אמר ביטלו זה את זה ר"ל כיון דס"ל דגם איסורין מבטלין זא"ז ע"כ ס"ל גם הכא דטבל של מין חיטין ושעורין וכוסמין מבטלין מין טבל של שבולת שועל ושיפון וכן כל ד' מינין מבטלין את המין החמישי ונמצא דאין כאן שום מין מה' מינין וע"כ דבעינן המין של החמשה מינין הללו כמו שמבואר בתוס' הרי"ד באריכות דלא נקרא לחם אפילו דבר שנתחמץ אלא כששם המין עליו אבל כשנתבטל שם המין לא מהני מה שנתחמץ ואינו קרוי לחם אבל לר"י דס"ל דאיסורין אין מבטלין זא"ז ולדידי' לא שייך ביטול אצל האיסורין כמו במצה ומרור למ"ד דמצות אין מבטלין זא"ז לא נתבטל מצות מצה במצות מרור דלא שייך אליבא דר"י דין דביטול אלא היתר בהיתר או איסור בהיתר אבל איסור באיסור לא שייך ביטול דאיסור זה באיסור אחר א"כ לא נתבטל איסור טבל זה באיסור טבל אחר רק רשב"ל כדעתיה דסבירא ליה דשייך דין ביטול אף איסור באיסור ע"כ רשב"ל כדעתיה ולפיכך סבירא ליה דאין לוקין על חלתן ד"ת אבל לר"י אינו בטל ולא שייך באיסורין דין דביטול ולא שייך למימר ב' דברים רבין על אחד ע"ז אמר ר' יוסי ולא דמיין תמן זה אסור וזה אסור ברם הכא ב' דברים רבין על אחד וכבר ביטלו עד שלא נעשה איסור פי' דהא כאן לא שייך דין דביטול באיסורין דהא עדיין לא היה כל מין איסור טבל בפ"ע דהא לקח רבע מכל מין ובטבל דחלה צריך ה' רבעים ומעולם לא היה בכל מין בפ"ע איסור טבל וכבר נתבטל כל מין במינין אחרים עד שלא נעשה איסור ואימתי היה תלי בפלוגתא דר"י ורשב"ל דשייך למימר דלר"י אין מבטלין זא"ז אלא בכעין זה אילו עשה ה' עיסיות ר"ל ה' עיסיות שלמין כל אחד ממין אחר וכל אחד מה' רבעין ועירבן אח"כ בזה תלי שפיר בדר"י ורשב"ל דלרשב"ל נתבטל כל מין

ומין ולר"י לא שייך ביטול באיסורין דלא נתבטל מין זה דטבל במין אחר דטבל משא"כ בדינא דמתני' בדין דצירוף לכ"ע שייך דב' דברים רבין על א' ומבטלין אותו עד שלא נעש' איסור ועיין בתוס' ותמצא טעם בע"ה:

כאן בשעת המקדש. ר"ל דשם שייך ב' דברים רבין על אחד דהא איכא פסח ג"כ והוי פסח מצה ומרור ג' מינין אבל שלא בשעת הקרבן פסח ליכא רק ב' דברים מצה ומרור: **ר"י דרומיא בעי עשה עיסה מחמשה רבעים וחזר ועשה ה' עסיות ממין א' ועירבו**. ר"ל כל אחד ממין אחד וערבו חיטים שבו כו' מהו שיבטלו חיטים שבו ר"ל אם ה' עסיות מבטלין להעיסה אחת דה' מינין. ע"ז פריך ראב"א ולא כן אמר ר' יוסי ב' דברים רבין על אחד כו' ר"ל הא למה לי ביטול הא כבר נתבטל ומבאר האיבעיא לא צורכה אלא כך. האיבעיא עשה חמש עסיות מחמשה מינין ועירבן וחזר ועשה חמש עסיות מחמשה [כן הגירסא בדפוס זיטאמיר] ולא עירבן ר"ל דבתחלה עשה חמש עסיות מחמשה מינין וחזר אח"כ ועשה עוד חמש עסיות מחמשה ר"ל מחמשה רבעים כלומר דמה' רבעים עשה חמשה עסיות כל עיסה רבע ולא עירבן לחמשה עסיות קטנות הללו בב"א אלא הכניס אח"כ כל עיסה קטנה לתוך העיסה הגדולה המעורבת ובזה שייך למימר ב' דברים רבין על אחד דהא עדיין לא היה על עיסיות הקטנות שם איסור טבל ונתבטלו העיסות קטנות זב"ז (וכן בהעיסה הגדולה מבטל כל ד' מיני' למין אחד אך דשם לא מבטל איסור טבל לאיסור טבל א"כ י"ל דמעיסות הקטנות מצא מין את מינו וכל מין מצטרף למינו בעיסה הגדולה והוי טבל אי דלמא דלא מצטרף ולא די דלא מצטרף אלא אדרבה דכל מין גופי' מהעיסה הגדולה מבטל להקטנה דהא כבר נתבטל מין דחיטים בהעיסה הגדולה וכן שעורין אך דמ"ת האיסור טבל לא נתבטל אבל העיסה הקטנה דלא היה עדיין טבל מבטל החיטים של העיסה הגדולה להקטנה דהא החיטים של העיסה הגדולה דמחזיק ה' רבעים קמח אין עליו שם חיטים כעת ע"כ מבטל להחיטין של העיסה הקטנה דלא יהיה עליו שם חיטין וכן שעורין ונמצא דלא נטבל כלל העיסה הקטנה ונשאר כאיבעיא) אך כיון דהתערובות נעשה בהעיסה הגדולה אפשר לומר דלא נתבטל אלא מצרף כל עיסה קטנה להמין שלה החיטים לחיטים ושעורין לשעורין או דילמא דגם המין חיטים שבהעיסה הגדולה מסייעא גם כן לבטל להקטנה דהא כבר נפל' מיני' שם חיטין רק האיסור טבל בלחוד לא נתבטל בהעיסה הגדולה אבל בהעיסה הקטנה דלא היה עליו עדיין איסור טבל כיון שנתבטל שמו אין עליו איסור טבל ממילא ונשאר איבעיא דלא אפשיטא:

א"ר הילא טעמא דר' יוחנן עד עצם היום הזה מלמד שהיום מתיר יכול אפילו בשעת קרבן ת"ל כו' יכול הבאה ממש כו' הא כיצד טול מבנתים זמן הבאה. פי' דר"ה ס"ל דר"י ס"ל דהיום מתיר לגמרי ואין שום איסור מן התורה ולא כבש"ס דילן במס' מנחות דף ס"ח ע"א דס"ל אליבא דר"י דהיום מתיר הל"ת דלא תאכלו עד עצם היום. וכיון שהאיר המזרח שוב אין ל"ת אבל מ"מ האוכל חדש בזמן המקדש עובר בעשה דעד הביאכם עד שיקריב העומר כדאיתא בתוס' ז"ל שם עיי"ש דדריש אליבא דר"י דעד עצם הוום קאי אפי' בשעת מקדש והוא להתיר הל"ת אבל עד הביאכם קאי על שעת מקדש לעשה. אבל ר"ה ס"ל בשיטת ר"י דאין הביאכם בא לאיסור עשה רק לזמן הבאה דאי מעד עצם היום יכול עד שיעבור היום ת"ל הביאכם לגלות דהוא בזמן שכשר להבאה דהוא משהאיר המזרח דכיון דאם הקריבו לעומר משהאיר המזרח כשר בדיעבד חשיב זמן הבאה כדאיתא בתוס' ז"ל במס' מנחות דף ה' ע"ב ד"ה האיר. וע"ז אמר מודה ר"י באיסור שהוא אסור. ר"ל אע"פ שהיום מתיר מ"מ אסור עד הקרב' ממש. ושאל הגמ' איסורו מהו. ר"ל אם הוא כבש"ס דילן דס"ל לר' יוחנן ולרשב"ל דהביאכם הוא לאיסור עשה. או דילמא כדרשא דר"ה דר' יוחנן דרש דהביאכם הוא לזמן הבאה אבל אין כאן שום איסור מה"ת. ע"ז פליגי ר' ירמיה ור"י ור"י דר' ירמיה ס"ל איסורו ד"ת והוא כבש"ס דילן ור"י ור"י ס"ל דאיסורו מדבריהן הוא כדרשא דר"ה ע"ז אמר ר' יוסי מיליהון דרבנן מסייעין לן דתנינן תמן כו' ועוד מן הדא דאר"ז עליה דרב בר דעתין דבנוי דר"ח רבה ר"ל חזקיה הוא סבר דכוותיהון א"ת איסורו דבר תורה אם כן רב בר דעתיה דר' יוחנן הוא פי' רב דסבירא ליה בבבלי במסכת מנחות דף ס"ח דבזמן שבהמ"ק קיים עומר מתיר ובזמן שאין בית המקדש קיים האיר מזרח מתיר ס"ל לר' יוסי לשיטתו בירושלמי לקמן ברפ"ב דע"כ טעמא דרב לא כדאיתא בש"ס דילן דעד הביאכם לזמן שבהמ"ק קיים ועד עצם היום לזמן שאין בהמ"ק קיים ז"א לשיטת ר' יוסי דלא צריך קרא על זמן שאין בהמ"ק קיים וידעינן ממקום אחר דבזמן שאין בהמ"ק קיים האיר מזרח מתיר וע"כ דעד עצם היום קאי נמי על זמן שבהמ"ק קיים והא דס"ל לרב דבזמן שבהמ"ק קיים עומר מתיר הוא משום איסור עשה דהביאכם אבל הל"ת ניתר ע"י עצם היום וא"ת דר"י ס"ל ג"כ דאיסורו ד"ת א"כ רב בר דעתיה דר"י היא. ואלא ע"כ דר"י ס"ל דאיסורו מדבריהן הוא. וע"כ רב בר דעתיה דחזקיה הוא. אבל לשיטת הבבלי דבעינן קרא דעצם היום לזמן שאין בהמ"ק קיים ע"כ ס"ל לבבלי דר' יוחנן ס"ל דאיסורו ד"ת מהעשה דהביאכם ועצם היום קאי אזמן דבהמ"ק קיים להתיר הל"ת. ועל זה פליג רב וסבירא ליה דעצם היום אינו מתיר הל"ת בזמן דבהמ"ק קיים כלל. והקרא דעצם היום קאי אזמן שאין בהמ"ק קיים. משא"כ לשיטת ר'

יוסי דס"ל בירושלמי דקרא דעצם היום לא קאי אזמן שאין בהמ"ק קיים א"כ ע"כ דלרב נמי עצם היום מתיר הל"ת בזמן שבהמ"ק קיים ועד הביאכם הוא לאיסור עשה. א"כ ע"כ דלר"י איסורו מדבריהן. ואי לא הוי אמר ר"ז דרב בר דעתיה דחזקיה הו"א דבאמת ליכא פלוגתא בין חזקיה ור"י אלא דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגין ורק מדאמר ר"ז דרב ס"ל כחזקיה א"כ ע"כ דאיכא פלוגתא וכה"ג מצוי בירושלמי כמה פעמים דבעי למימר דלא פליגין אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ורק מדמצינו דאמורא אחד אמר אתיא האי מ"ד כמ"ד זה והאי מ"ד כמ"ד זה מזה הוי הוכחה דפליגין לדוגמא במס' סוכה פ"ד הוין בעין למימר לא פליגין מה דאמר רב כו' מה דאמר שמואל כו' אמר ר"מ אתיא דרב וכו' ושמואל כריב"ל א"ר אימי זאת אומרת שהן נחלקין עיי"ש ודכוותיה הכא דבלא זה הו"א דלא פליגין חזקיה ור' יוחנן דחזקיה דקאמר דבשעת הקרבן קרבן מתיר הוא דמתיר האיסור עשה ור"י דקאמר דאף בשעת הקרבן היום מתיר הוא דמתיר הל"ת וס"ל תרווייהו דאיסורו ד"ת ולא כדרשת ר"ה אבל מדקאמר ר"ז דאתא דרב כחזקיה א"כ מוכח דפליגין. וס"ל לר"י ע"כ דאיסורו מדבריהן וכדרשת ר"ה והביאכם אינו לאיסור עשה אלא לזמן הבאה ועיין בתוס' ותמצא טעם:

והתנינן משחרב בהמ"ק התקין ריב"ז שיהא יום הנף כולו אסור כו' א"ת איסורו מדבריהן יש תקנה אחר תקנה. פי' כיון דאפילו בזמן שבהמ"ק קיים מותר משהאיר המזרח ונשאר בקושיא והשתא מפרש הגמ' האי מתניתן דהתקין ריב"ז שיהא יום הנף כולו אסור. דהא אפילו בזמן המקדש נמי מותר לאחר הקרבן ע"ז מפרש ר"י בר"ב מפני הרחוקין דלא ידעי זמן הקרבת הקרבן. ודלא כדס"ל בבבלי במס' ר"ה דף ל"א ובמס' סוכה דף מ"א דהרחוקין מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין ב"ד מתעצלין בו לד"ה הוא. והכא בירושלמי ס"ל דריב"ז חשש לזה וס"ל דהרחוקין אסורין כל היום:

אר"ה מתניתא דחזקיה פליגי עלוי. ופריך והתנינן משחרב בהמ"ק התקין ריב"ז שיהא יום הנף כולו אסור וא"כ ש"מ דמן התורה הוא אסור דאל"כ הוי תקנה לאחר תקנה כדלעיל. ע"ז אמר ר' יונה איתותבית קומי ר' ירמיה ואמר אין יסבור ריב"ז כר' יהודא כצ"ל וכן איתא בבבלי וכן כתב המהרא"פ ז"ל. דמה"ת הוא אסור ע"ז אמר תמן חשין לצומא רבה תרין יומין דלא ס"ל ג"כ להחזקה שאין ב"ד מתעצלין בו כריב"ז א"ל רב חסדא למה אתם מכניסין עצמיכם לספק המרובה הזה חזקה שאין ב"ד מתעצלין בו:

ר' יונה אמר קודם להבאה. זה קאי על ואסורין מלקצור מלפני העומר ובטעות נדפס כאן אם השרישו קודם לעומר וזה הכניסו המפרשים ז"ל לכאן] וס"ל לר"י דהעומר. מתיר להקצירה כמו דמתיר חדש דהוא הבאת העומר. דליכא לחלק בחדש דהעומר מתיר

פסקי פסקי דקצירת העומר תתיר הקצירה והבאת העומר תתיר החדש ז"א דהעומר מתיר כל עניני חדש בב"א וכמו דמתיר בחדש ע"י הבאה כן נמי מתיר הקצירה ע"י הבאה. ור' יוסי ס"ל קודם לקצירה משום דס"ל דהקצירה מתרת את הכל והיינו דמסיק כדמפרשי ר' יונה ור' יוסי טעמייהו אמר ר' יונה הבאה מתרת להבאה וקצירה מתרת לקצירה פי' בתמיה וכי שייך לחלק ביניהם ולמימר דהבאה מתרת להחדש משום דכיון דניתר חדש מותר להביא ממני מנחות ונסכים דהא אין מביאין נסכים מן החדש קודם לעומר משום מצוה הבאה בעבירה כדכתב הרמב"ם ז"ל או כמו שפי' בתוס' ז"ל משום דבעינן מותר לישראל במסכת מנחות דף ס"ח ע"ב וקצירה מתרת להקצירה וכי בשביל שלשון נופל על לשון נאמר דהעומר מתיר פסקי פסקי בתמיה וכי בשביל שהתיר החדש יהא מותר להבאה ע"כ הבאה מתרת והקצירה תתיר הקצירה בתמיה הכי הדמיון במעשה הוא מתיר בתמיה אלא וודאי כיון דהבאה מתרת החדש אם כן כמו כן. הבאה תתיר הקצירה אלא וודאי דשניהם שוין וכמו דהעומר מתיר את החדש בהבאה כן מתיר הקצירה בהבאה וכן' ס"ל לר"י בבבלי במס' מנחות דף ע' ע"ב עיי"ש בתוס' ז"ל. ע"ז אמר ליה ר' יוסי דאינו כן אלא דבאמת הקצירה מתרת הכל בין החדש בין הקצירה והא דבעינן עצם היום להתיר החדש הוא כפרש"י ז"ל בדף ע' ע"ב שם דמקצירה עד האיר המזרח לא חשיב דזמנין דנקצר סמוך לעלות השחר אבל ס"ל לתנא דשניהן נתרין ע"י עומר הוא קצירת העומר. ונחלקו בפי' דהאי תנא אם סובר העומר מתיר בהקרבה או בקצירה ומסיק לפום כן ר' יוסי הוי בה ר"ל מפלפל בה כדאיתא לשון הזה בירושלמי עיין במס' תרומות פ"ג ה"ד. קצר לרבים ונטמא פי' קצר לעומר דהוא קצירה עבור רבים ונטמא דאז צריך קצירה אחרת. חזר היחיד לאיסורו. אי אמרינן כיון דקצר להעומר כבר מותר הקצירה ליחיד. או דילמא דכיון דצריך קצירה שניי' חזר היחיד לאיסורו והוא משום דס"ל הקצירה מתרת משא"כ לר' יונה דס"ל דהבאה מתרת גם להקצירה ליכא האי היכי תמצי כלל דהא אם נטמא העומר בהקרבה אומרין לו הוי פקח ושתוק משום דבעינן קצירת לילה עיין במס' מנחות דף ע"ב ע"א עיי"ש אבל מכיון דהקצירה מתרת להקצירה ע"כ אם נטמא בלילה צריך לקצור עוד הפעם בזה חוזר היחיד לאיסורו ועיין בבבלי במס' מנחות דף ס"ח ע"ב דלמ"ד דשניהם בהבאה פריך וליערבינהו וליתנינהו עיי"ש:

ר' יונה אמר קודם לקצירה. זה קאי על השרישו קודם לעומר העומר מתירן ע"ז פליגי ג"כ ר' יונה ור' יוסי דר' יונה ס"ל קודם לקצירה ור' יוסי ס"ל קודם להבאה והגר"א ז"ל בשנו"א מהפך הגי' מדר' יונה לר' יוסי ומדר' יוסי לדר' יונה עיי"ש ומוכרח הוא בע"כ לפי מה שמבואר לעיל דלכ"ע אין העומר מתיר פסקי פסקי ואלא לר' יונה מתיר ההבאה

הכל ולר' יוסי מתיר הקצירה הכל וא"כ גם להתיר הנשרשין הוא ג"כ כן דלר' יונה מתיר הבאה ולר' יוסי מתיר הקצירה:

אמר רבי יונה מילתא דכהנא מסייע לי כו' ולא קודם לקצירה אנן קיימין ועוד מן הדא דתני המנכש כו' הרי יש כאן י"ג י"ד ט"ו ומקצת היום ככולו. פי' מקצת דיום י"ג ככולו ויש קליטה בג' ימים ומותר אלמא דבעינן ג' ימי קליטה קודם קצירה דאל"כ משכחת לה גם בי"ד בט"ו בט"ז ומקצא היום דט"ז יום הבאת עומר ככולו אלא ודאי דהקצירה מתרת ע"ז אמר ר"י מילתא דר' אבינא מסעייא לי דלעולם הבאה מתרת והא דנקט י"ג ולא נקט י"ד דא"ר אבינא במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בע"פ [וכן איתא בבבלי במס' פסחים דף נ"ה עייש"ש ע"ז פריך הגמ' אבל במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בי"ד לא בתלוש שמא במחובר בתמיה א"כ קשה למה קאמר במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בי"ד הא במחובר לד"ה אסור לעשות מלאכה בי"ד ע"ז אמר אשכח תני במקום שנהגו לעשות מלאכה בתלוש עושין אפילו במחובר:

ר"א שאל מהו שיביא עומר מהן ופריך הגמ' אפשר לומר כן חדש וישן אין תורמין ומעשרין מזע"ז וא"כ האיך אפשר לתרום ע"ז פריך הגמ' התיבון האיך ס"ל דעומר על היתר התבואה הוא כמו תרומ' המתרת טבל דבעינן חדש על חדש וישן על ישן ואפי' דשניהם הוי מן החיוב מ"מ אין תורמין ומעשרין מזע"ז וע"כ ס"ל גם הכא הגם דהישן שחייב בעומר נתלי בעומר כגון בשלא השריש קודם לעומר מ"מ כיון דישן הוא אין תורמין ומעשרין מזע"ז א"כ קשה האיך מועיל העומר ממין אחד על ד' מינים דהא ה' מינים תלויין בעומר ואין העומר בא אלא ממין אחד אלמא דעומר המתיר התבואה לא הוי כמו תרומה המתרת את הטבל ע"ז משני דלא דמי דשאני הד' מינים הנתרין ע"י עומר של שעורין משום דאין העומר בא מהן ר"ל שאין כשירין למנחת העומר. ר"ל דהא כל עיקר דאסר רחמנא חדש הוא משום הקרבת העומר דתלי רחמנא דלא תאכל עד הביאכם וגו' ותלי רחמנא האיסור בכל המינין משום מין השעורין דמחויב בעומר ותלי רחמנא כל המינין במנחה דשעורין ואימתי קי"ל דאין תורמין ומעשרין ממין על שא"מ דוקא בשיש חיוב בכל מין בפ"ע ע"כ אין תורמין ממין אחר עליו משא"כ אם החיוב בא על מין זה ע"י צירוף מין האחר כיון דהחיוב בא ממין האחר תו"מ מזה על זה כדאיתא בתוס' ז"ל במס' מנחות דף ע' ע"ב דחצי קב חיטין וחצי קב שעורין וכוסמין וכו' מצטרף לענין חלה אע"פ שלענין כלאים הוי כלאים זה בזה ואין תורמין מזה על זה מ"מ כיון דבחיוב בא ע"י צירוף דבלא"ה ליכא שיעור חלה תו"מ מזה על זה ונוטל חלה מזע"ז עייש"ש וה"נ כיון דשאר מינים אין כשירין למנחת העומר וע"כ כל עיקר איסורן בא רק

מכח העומר של שעורין ע"כ מתיר העומר של שעורין להחטים וכוסמין משא"כ שעורין דכשרו למנחת העומר והוא ישן האיך תו"מ מזה על זה:

הלכה ב

אמר ר' יעקב בר זבדי זאת אומרת שלוקין על חלתן ד"ת. פי' דס"ל דקאי אמשנה קמא דתנינן ומצטרפין זע"ז ע"ז קאי מתניתן דידן האוכל מהן כזית מצה ר"ל מן הצירוף הנ"ל א"כ מוכח מדיצא תורת מצה וחייב כרת על חמץ א"כ ע"כ מוכח דלוקין על חלתן ד"ת. דאי ס"ד דנתבטל התערובות כל מין בד' מינים א"כ הכא גבי מצה וחמץ האיך יצא ידי מצה וחייב כרת על חמץ. א"כ מוכח דהוי מד"ת. דאי ס"ד דנתבטל המין מאי מהני לן דהוי חמץ הא בעינן ע"כ גם המין לחם כמבואר בתוס' הרי"ד לעיל בה"א ע"ז משני ר' ירמיה בשם ר"ח בר ווא תיפתר שאכל כזית מזה וכזית מזה פי' דאכל הפרס כולו דהוי לשיטת הרמב"ם ז"ל באופן זה כזית בכדי אכילת פרס ולא שייך ביטול כיון דקי"ל טעם כעיקר דאורייתא וקי"ל דכזית בכדי אכילת פרס הוי טעמו וממשו ע"כ חייב כרת על חמץ ויצא ידי מצה משא"כ בחלה אין לוקין על חלתן ד"ת משום דב' דברים רבין על אחד ומבטלין אותו כמבואר בהל' דלעיל ושם גבי חלה לא שייך טעם כעיקר זה אינו דהא כל עיקר דהוי מדאורייתא בשיש כזית בכדי אכילת פרס וטעמו וממשו דאורייתא וטעמו ולא ממשו הוי מדרבנן הוא משום דאינו שייך איסור תורה ע"י תערובות אלא באופן שאם היה בלא תערובות היה אסור ולוקין מה"ת ע"כ ע"י טעם כעיקר חשיב בכדי אכילת פרס כאילו הוא לבדו בלא תערובות וע"כ בטעמו ולא ממשו דלא הוי רק חצי שיעור דאסור ואין לוקין ה"נ דינו בתערובות אבל לא נעשה הל"ת ע"י התערובות במקום דלא היה בו ל"ת כשהי' לבדו והטעם כעיקר בכזית בכדי אכילת פרס הוא דלא נתבטל האיסור שהיה בו תחלה כשהי' לבדו כמבואר כ"ז בהראשונים ז"ל א"כ גבי חלה דשיעורו הוא חמשה רבעים לא מהני כזית בכדי אכילת פרס דמאי מהני גבי' כזית הא בעינן שיהא בו השיעור קודם התערובת ושיעורו הוי חמשה רבעים אבל גבי חמץ ומצה דשיעורו הוי כזית ע"כ לא שייך בו ביטול כיון דאכל כזית בכדי אכילת פרס והוי בזה טעם כעיקר וטעמו וממשו דלוקין עליו. וע"ז אמר ר' יוסי תירוץ אחר שנייא היא שכולן שם חמץ ר"ל דס"ל לר' יוסי דגבי חמץ ומצה לא בעינן דווקא המין אלא כל עיקר בעינן שיהא ראוי לבוא לידי חו"מ ולא כדס"ל בש"ס דילן במס' זבחים דף ע"ח ע"א דבעינן ע"כ גם המין של החמשה מינים ולא מועיל מה שהוא בא לידי חמץ ומצה ואם לאחר כשבא לידי חו"מ נתבטל שם מינו לא יצא ידי מצה כמבואר בתוס' הרי"ד הנ"ל זה לא ס"ל לר' יוסי אלא ס"ל דלא קפדינן על המין אלא כל עיקר קפדינן שיבוא לידי חו"מ וכיון שבא

לידי חו"מ לא איכפת לן מהר שנתבטל שם המין משא"כ בחלה דהתם בעינן ע"כ המין דאזיל ר' יוסי לטעמי' ברפ"ק דס"ל הטעם דחלה דבעינן ה' מינים הוא לאו מג"ש דלחם לחם במצה דבעינן ראוי לבוא לידי חו"מ ז"א אלא מגזה"כ גבי חלה מן מלחם ולא כל לחם א"כ בחלה לא תלוי כלל בחו"מ רק במין משום גזה"כ ע"כ מכיון דנתבטל המין ממילא אין לוקין על חלתן ד"ת. ע"ז פריך הגמ' על ר' יוסי דנהי דשפיר משני ע"פ שיטתו לחלק בין חלה למצה וחמץ. אבל מחלפ' שיטתי' דר' יוסי דו אמר תמן ב' דברים רבים על אחד ומבטלין אותו ר"ל דתמן גבי רשב"ל ור"י דס"ל הטעם דחמשה מינין דחלה הוא משום הג"ש דלחם לחם ממצה קאמר ר' יוסי גם תמן דב' דברים רבים על אחד ומבטלין אותו אלמא ס"ל דקפדינן על המין ע"כ. וא"כ מחלפא שיטתי' דר' יוסי דהא תמן אמר אליבא דכ"ע למילתא דפשיטא דקפדינן על המין ע"ז א"ר יוסי ב"ר בון תירוץ אחר כיני מתניתן או כזית מזה וכזית מזה ר"ל דמתניתן דידן לא מיירי בתערובות אלא כל אחד באנפי נפשי' ועיין בחיבורינו חנה דוד ותמצא טעם בע"ה:

הא הנודר מן הפת כו'. כיני מתניתא אף הנודר מן הדגן כו' כן גי' הגר"א ז"ל בשנו"א ז"ל ובכי"ק:

הלכה ג

ר"ה שאל לכהנא מניין שהן חייבין בחלה ופטורין מן המעשרות א"ל לא תימר לי תרימו וכן תרימו. פי' בס' מלאכת שלמה ז"ל דלא תימר דגזה"כ הוא תרימו וכן תרימו דשוה חלה לתרומה חזר ואמר מארבע עשרה מה ארבע עשרה נתחייבו בחלה ופטורין מן המעשר ואע"פ דהוי בתוך י"ד שנים הללו קודם כיבוש וחלוקה כמו הפקר מ"מ חייב בחלה ופטור מן המעשר כן פי' בס' מלאכת שלמה ז"ל והגר"א ז"ל בכי"ק מחק תיבת לא תימר לי:

מע"ר שנטלה תרומתו. ופריך לא כחולין הוא והיכי משכחת לה הא דפטורין ממעשר הא כבר נתעשרו ומשני שהקדימו בשבלין:

א"ר יוסי ממנו ולא חלבו וחלב חבירו א"ר יוסי כתיב והרמותם כו' ולא תרומה ומעשר מן המעשר. ולפ"ז גם מע"ש שהקדימו בשבלין ג"כ פטור מת"ג משום דלא מחייב התורה ב' החיובים בב"א ומסיק בשמירח ואח"כ הפריש תרומ' מעשר שבו ונמצא דבאין ב' החיובים בב"א אבל הפריש תרומ' מעשר ואח"כ מירח דנמצא דבעת ביאת החיוב אין כאן אלא חיוב של ת"ג בלבד חייב:

מע"ש והקדש שנפדו כו'. מע"ש שהקדימו בשללין פטור מת"ג ר"ל דע"כ מוכח כן ממתניתן דאל"כ היכי שייך דפטור ממעשרות כנ"ל גבי מע"ר והגר"א ז"ל גרס פטור מת"ג

ומן המעשר בד"א שמירח ואח"כ פדה אבל פדה ואח"כ מירח לא וכן איתא בס' מלאכת שלמה ז"ל ע"ז אמר ר' יונה כמ"ד אינו כנכסיו ר"ל דהוי ממון גבוה אבל כמ"ד כנכסיו הוא חייב. ר"ל דלא מיפטר מטעם שנתמרח ברשות גבוה קודם הפדיון א"ל אוף אנא סבר כן ונמצא לפ"ז דפליג על הא דאמר ר' יוסי לעיל גבי מע"ר דגזה"כ הוא דלא חייב ב' החיובים תרומה גדולה ותרו"מ כאחת דאם כן גם במע"ש יהיה כן שלא חלו ב' החיובים בב"א ע"ז מסיק הוי מע"ר [כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק] הואיל וכל עמא מודיי שהוא כנכסיו חייב. הוי פליגי ר"ל דפליגי על ר' יוסי דלעיל דס"ל דמע"ר שהקדימו בשבלין פטור מת"ג. ותיבת הוא גבי פליגי הוא מחק הגר"א ז"ל בכי"ק ע"ז מסיק מ"ד חייב ר"ל גבי מע"ר אפילו תרומה שבו ר"ל אפילו חלק התרו"מ שבו חייב דצריך ליתן ת"ג אף על חלק התרו"מ שנמצא בו דהא ת"ג קודם לתרו"מ ומ"ד פטור אפילו חלק החולין נמי פטור. וכ"ז הוא כשעדיין לא הפריש התרו"מ מתוכו חייב ליתן ת"ג אף על חלק התרו"מ למ"ד דחייב מה שאין כן אם הקדים והפריש תרו"מ יכול להיות דפטור מת"ג דהגם דתרו"מ טביל לתרומה גדולה מ"מ כיון דהוא גופי' קרוי תרומה פטור דהא לקמן צריך קרא דחלה הטבולה לת"ג חייבת בתרומה דאל"ה הו"א כיון דהיא גופה קרויה תרומה פטורה חלה מת"ג וע"כ אם הקדים והפריש תרו"מ יכול להיות דפטור מת"ג כדמסיק ומיבעיא לי' מ"ד חייב עשאו תרו"מ על מקום אחר ר"ל דעשה כל השבלים תרו"מ למקום אחר ונמצא דהוי אף חלק החולין תרו"מ וטבל לת"ג והוי תרו"מ וטבל לת"ג מדומעין יכול להיות דחלק התרו"מ פוטר לחלק הטבל ע"ז מיבעיא לי' מה את עביד לי' כגדיש שנדמע או כעיסה שנדמעה דקי"ל דגדיש שנדמע תרומה וטבל ביחד חייב בתרומה ועיסה שנדמעה עם תרומה פטורה מן החלה וע"כ מיבעיא ליה הדין מדומע דהכא דמדומע טבל ותרו"מ ביחד האיך דיינינן לי' וה"ה דהוי מצי למבעיא הדין איבעיא בשלא עשה תרו"מ למקום אחר רק הפריש תרו"מ עליו ותהיה האיבעיא על התרו"מ הזה שהפריש עליו דהוי מדומע תרו"מ וטבל לת"ג אך כיון דאמר דלמ"ד חייב חייב על הכל אף על חלק התרו"מ שבו ולמ"ד פטור פטור על הכל אף על חלק החולין שבועכ מיבעיא לי' בעשה הכל תרו"מ והוי תרו"מ לאחר קריאת שם תרומה יכול להיות דפטור על הכל משום מדומע אפי' למ"ד דחייב על הכל. ובהיכי תמצא הזה דעשאו כולן תרו"מ למקום אחר יכול להיות אפילו למ"ד דחייב על הכל באופן זה פטור על הכל משום מדומע. ע"ז פשיט האיבעיא כדמסיק דבאמת צריך טעם מה בין עיסה לגדיש ומסיק דטעמא דגדיש משום שחל עליו החיוב קודם המדומע וטעמא דעיסה משום דהוי מדומע קודם החיוב דעיסה

מיירי שנדמע קמח. ע"כ ממילא הכא דהוי עליו חיוב דתרומה קודם קריחת שם תרו"מ והוי החיוב דתרומה גדולה קודם המדומע:

מ"מ דרבנן נאמר לחם בפסח כו'. פי' דכיון דיצא ידי חובתו בפסח הוי ג"כ חייב בחלה ולא קפדינן אלא על חמץ ומצה. וע"כ אפילו פחות משליש חייבת בחלה וכדמסיק דבזה נחלקו דלר"א אינו חשוב לחם ואינו יוצא בה ידי מצה ושאל האיך ס"ל לר"א לענין חדש בפחות משליש אי דמי לחלה ומצה או לא ע"ז פשיט ר"י דכתיב לחם וקלי דמקיש לחם לקלי כמו גבי קלי לא בעינן שליש דלא בעינן גבי' לחם כן נמי בלחם לא בעינן שליש ואע"פ דלעיל בה"א מקיש איפכא קלי ללחם ז"א דהא דגמרינן קלי מלחם הוא דבעינן בקלי ממין לחם דהוא מחמשת המינין אבל בזה מקשינן לחם לקלי דכיון דבא מחמשת המינין לא קפדינן על מה שהוא פחות משליש:

ר"ח ב"י שאל על דעתי' דר"א מהו שיהא נגרר לענין חלה כעיסת האורז. דהא לענין חלה אמרינן גרירה והענין דגרירה הוא לעיל בר"פ למ"ד דבעינן חמשה מינים מריבוי דלחם ולא משום חמץ משום דכיון דעשה עיסה מן החטין ומן האורז דרך עיסה היא כדפי' הרמב"ן ז"ל ע"ז מיבעיא לי' לענין פחות משליש אם אמרינן נמי דרך עיסה היא או דילמא דבפחות משליש אין זה דרך עיסה כמו שעורין עם דוחן דקי"ל דאינו מגרר אלא חטים ואורז בלבד דבאלו הוי דרך עיסה משא"כ בשאר מינים:

שמואל בר אבא בעי איזה חדש וישן שבחלה שתי שדותאחת הביאה שליש. פי' לפני ר"ה ואחת לא הביאה שליש פי' לפני ר"ה לענין חלה הוי אחת דחשובין בשנה אחת ולענין מעשרות חשובין שתים ר"ל משתי שנים ואין מעשרין מזו על זו כו' ע"ז שאל בנתיים מהו ר"ל כדמסיק איזו בנתיים העושה עיסה מן הטבל דקי"ל דחייב חלה ותרומה וחלה לא תאכל עד שיוציא עלי' תרומה תרומה לא תאכל עד שיוציא עלי' חלה כדאי' לעיל במס' דמאי פ"ה ה"א עיי"ש וע"כ מיבעיא לי' כשהפריש חלה ומוציא אח"כ תרומה על החלה אם יכול להפריש מן שהביא שליש על שלא הביא שליש דקי"ל לענין חלה אחת ולענין מעשרות שתים מי אמרינן דאזלינן על מה שהופרש עליה וכיון שמפריש על החלה שפיר יכול להפריש מזע"ז כיון דנחשב לענין חלה אחת וכיון דמפריש על עיסה ופחות משליש נקרא לחם בחלה ע"כ שפיר מפריש אף תרומה מזע"ז דנקרא מפריש מלחם על לחם או דילמא דלענין תרומה אין מפרישין מזע"ז משום דלענין תרומה חשיב מישן על חדש. וכן כשהפריש תחלה תרומה ואח"כ מפריש עלי' חלה אם אזלינן לבתר מה שמפריש עלי' אין להפריש חלה מזע"ז כיון דלענין תרומה חשיב פחות משליש משנה אחרת וע"כ אפילו חלה אין מפרישין על תרומה מזע"ז או דילמא דאזלינן בתר

חלה דעכ"פ לענין חלה חשיב משנה אחת ע"ז פליגי ר' יונה בשם רשב"ל ור' יוסי בשם רשב"ל בשתי הפרשות הללו דמפריש הפרשה אחרונה על הפרשה ראשונה בתר מי אזלינן דר' יונה ס"ל דמפריש כבראשונה דאזלינן בתר הפרשה ראשונה ור' יוסי ס"ל דאזלינן בתר הפרשה אחרונה וצריך להפריש כמו הפרשה שלו ע"ז מסיק העושה. עיסה מן הטבל חלה חייבת בתרומה ותרומה בחלה ר"ל איזה שירצה יפריש בראשונה והשני' באחרונה כדאיתא במס' דמאי הנ"ל:

מן קושוי פתרין הדין קרייא. ר"ל רבנן דמן קושוי וכה"ג איתא בירושלמי במס' כתובות פ"א וכ"כ הפ"מ ז"ל עיי"ש:

ר' יוחנן אמר כל שהאור מהלך תחתיו. אפילו אינו מהלך מן הצד כמעשה תנור מ"מ חשיב כמעשה תנור מכיון שלא נעשה בחמה אלא ע"י האור חשיב לחם וחייב בחלה ורשב"ל ס"ל כיון שאין האור מהלך מן הצד כמעשה תנור אינו חשיב לחם ופריך מתניתא פליגי על ר' יוחנן הסופגנין כו' פטורה מן החלה פתר לה בסופגנין שנעשה בחמה דתניא ואין יוצאין כן גי' הר"ש ז"ל וכן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק בסופגנין שנעשה בחמה ויוצאין בסופגנין שנעשה באור ולית הדא פליגי על רשב"ל דס"ד דכיון שנעשה באור אפילו אינו מן הצד נמי חשיב לחם וא"כ קשיא מהאי ברייתא על רשב"ל ומשני פתר לה כשהי' האור מהלך מן הצד:

מיליהון דרבנן פליגי כהנא שאל לשמואל לא מסתברא בההן מדומע דתנינן הכא שרובה תרומה תרומה. פי' דס"ל הא דמדומע פטורה מן החלה מירי בשנתערב סאה תרומה בחולין ואח"כ כשלקח ממנה חמשה רבעים הוי הכל תרומה ותרומה פטורה מן החלה והוא בע"כ כשהיה רוב תרומה אבל אם היה רוב חולין והוי מדומע מדרבנן חייבת בחלה א"ל אף אנא סבר כן אלא כד תיסק לארעא דישראל כו' אפילו סאה אחת שנפלה לתוך צ"ט סאין והוא מטעם דפירש הר"ש ז"ל משום דאח"כ כשלקח מן המדומע הזה חמשה רבעים מצומצמים תלינן שיש בה חלק מה מהתרומה ובציר לה שיעורא דה' רבעים ע"ז פריך ואותו הסאה פוטרת את הכל בתמיה האיך תלינן שנמצא חלק התרומה בכל חמשה רבעים ע"ז משני לי' וכי עיגול בעיגולין דס"ל לר' יהושע דהגדולים מעלין את הקטנים הא התם לא שייך ביטול אלא משום התלי' דתלינן שתרומה עלתה בידו ואת אמרת דבר קל ר"ל ואת מיקל שם בתרומה דרבנן בתלי' ואף הכא אמרינן בחלה דרבנן בזה"ז דתלינן שתרומה עלתה בידו וא"כ מיליהן דרבנן פליגי על בר פדיה שם גבי עיגול בעיגולין דס"ל שם דטוחן ומתיר וס"ל דגבי עיגול בעיגולין נמי דעולה הוא משום תורת ביטול ולא משום התלי' ואילו מן מיליהון דרבנן דהכא משמע דעיגול בעיגולין דעולה

הוא לאו מתורת ביטול אלא משום תליי' וכדמסיק דיתבינ' שנייא היא עיגול בעיגולין שכבר בטלו כבר פדיה ומדלא פריך לו כן ש"מ דס"ל גם כן דלא מתורת ביטול הוא. אלא משום תליי' ע"ז מסיק הגמ' דר' יונה ור' יוסי תרווייהו בשם ר"ז ס"ל אליבא דר' יוחנן דלאו דטעמא דמדומע דחלה הוא משום תליי' ז"א אלא ג"כ משום ביטול דס"ל ג"כ דטוחן ומתיר מאיסור טבל דחלה משום דע"י טחינה נבלל בבילה ולא שייך לתליי' וכמו דס"ל לבר פדיה גבי עיגול בעיגולין דטוחן ומתיר כן ס"ל לר' יוחנן גם מדומע דחלה כן ונמצא דלא פליג ר' יוחנן על בר פדיה וכל הסוגיא הזאת מובאת ג"כ בפ"ד דתרומות שם על הא דעיגול בעיגולין ועל מימרא דבר פדיה שם דס"ל דטוחן ומתיר ע"ז אמר מיליהון דרבנן פליגי והוא מיליהון דרבנן דהכא דמפלפלין בהאי מדומע דחלה ומביא שם כל הסוגיא הזאת ומובא ג"כ הכא כדרך הש"ס הזה:

הלכה ד

שמא תמלך לעשותה עיסה. והגר"א ז"ל בכי"ק מהפך כאן הגי' דגרס כאן הא דבסמוך רב אמר עיסת כותח חייבת בחלה א"ר בון שמא תמלך לעשותה חררה לבנה ואח"כ גרסינן וכן הקנובקאות חייבות ריב"ל אמר הואיל והוא עתיד להחזירה וכתב הגר"א ז"ל בכי"ק דה"ג שלא תאמר הואיל והוא עתיד להחזירה לסולתה תהא פטורה מן החלה. חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו פטור דכתיב ראשית עריסותיכם ולא של הקדש למכור בשוק חייב לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלקוחות הדבר תלוי שמא לא ימצא לקוחות ונטבלו כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ותיבת מיד מחק:

הלכה ה

הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו כו'. מתיב רשב"ל לר"י והתנינן נשים שנתנו לנחתום כו' כן מגיה הגר"א ז"ל בכי"ק. בדעת הלקוחות הדבר תלוי שמא לא ימצא לקוחות כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק. א"ל והתנינן חורי הנמלים כו' כפי' מהרא"פ ז"ל במס' מעשרות כן פי' בשנו"א ז"ל דס"ל דבצד ערימה פטורה לא משכחת לה לר"י דהא הנמלים הוציאו החטה מן השבלים והמה עשאו הכרי וא"כ נטבלו ע"י הנמלים ע"ז משני א"ר יונה משום יאוש פי' דמיירי ערימה פטורה בערימה דהפקר והפקר קודם מירוח פטור דלא מהני המירוח שאח"כ משא"כ בערימה החייבת דנתמרח כבר ואפילו כשגיררו הנמלים נעשה הפקר אבל הוי ההפקר אחר מירוח שמואל בר אבא אמר והן שגיררו שבלים פי' דמשני תירוץ אחר דלא בררו החטים מן השבלים אלא השבלים בעצמן גיררו כן פי' השנו"א ז"ל וכן פי' מהרא"פ ז"ל במס' מעשרות. אבל באמת זה הפי' הוא רק לדעת הרמב"ם ז"ל דמפרש מירוח הוא שמוציא החטה מן השבלין אבל רש"י ז"ל

והר"ש ז"ל והרע"ב ז"ל מפרשין מירוח הוא שמחליק פני הכרי ברחת ולפ"ז אין מקום לפירוש הזה ופירשנו שם בסוף מעשרות בע"ה דה"פ ע"פ הגירסא דשם שמואל בר אבא אמר והן שגיררו ראשי שבלים. פי' דכך הקשה רשב"ל לר"י ע"פ מה שמבואר בפ"ק דמעשרות במשנה ה' דערימה בעצמה הוא חשוב יותר לגמר ממירוח ע"כ מקשה רשב"ל לר"י דהיכי משכחת לה כלל ערימה פטורה הא מכיון שהעמיד ערימה א"כ כבר נגמרה מלאכתו ובשלמא לדידי משכחת לה כגון דאחר מירח והעמיד ערימה שלא מדעתו אבל לדידך לעולם נטבל. ע"ז משני דמשכחת לה ערימה פטורה דהיא בערימת הפקר דנתיאשו הבעלים דראה דהנמלים גררוה כדמסיק שמואל בר אבא והן שגיררו ראשי השבלים כיון דהכניסו הראשין מהשבלים לחוריהן כבר נתיאש ולא מהני ערימה לחייב ובצד ערימה החייבת מיירי דלא גררו הראשין מהשבלין ע"כ לא נתיאש והוי ערימה החייבת. מתיב ר' יוחנן לרשב"ל והתנינן כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק הקדישן עד שלא נגמרו וגמרן הגיזבר ואח"כ פדיין פטורין הרי גיזבר כאחר הוא כו':

ר"ח חברון דרבנין בעי ואפילו יש בשל אחת מהן כשיעור יעשה כדבר שלא נגמרה מלאכתו. זה מילתא אחריתא הוא וקאי על המתניתין ומקשה אפילו יש בכל אחת כשיעור כיון שעתיד לחלק ולהחזיר המותר הוי כלא נגמר מלאכתו:

ר' יוחנן אמר כל שעשה כלימודין ותני כן. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ר"ב בשם שמואל ר' אמי בשם ר"ח רובא אפילו עשאה קלוסקין ר"ל כגלוסקין יפה ופריך והא תנינן אם אין הרועים אוכלין ממנה דמשמע דלא חזי למאכל אדם ומשני דלעולם חזי רק שיחדו מתחלה לאכילת כלבים. וכדמסיק תיפתר שעשאה משעה הראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה:

ונעשית בי"ט כו'. אין עושין מי"ט למוצאי י"ט ממלאה אשה קדירה בשר כו' אבל לאפות אינה אופה אלא צורכה רשב"א אומר ממלאה היא אשה כו' כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק:

תני מצה גזולה אסור לברך עלי' אר"ה ע"ש ובוצע ברך וגו' א"ר יונה הדא דתימא בתחלה אבל בסוף דמים הוא חייב לו פי' בסוף הוא ברכת המזון משום דכיון דלעסי' קניא. ר' יונה אמר אין עבירה מצוה ור' יוסי אמר אין מצוה עבירה פי' דמר אמר בהאי לישנא ומר אמר בהאי לישנא ר"ל דהוי מהב"ע. ור"ל דלא יצא במצה זו י"ח מצה משום מהב"ע ומובא זאת בראש"ש ז"ל במס' פסחים ובריטב"א ז"ל במס' סוכה דף ל"ה ע"ב והשייכות של הסוגיא הזאת למשנה הזאת הוא משום דבמשנה הזאת תנינן אין מברכין עלי' ואין מזמנין עלי' ואין אדם יוצא בה י"ח בפסח אלמא דכל מה דחשיב אוכל לענין מצה חשיב אוכל לענין ברכה ומה שאינו חשיב אוכל לענין ברכה לא חשיב אוכל לענין מצה. והטעם

שאין מברכין על אכילת איסור הוא משום דלא חשיב אכילת איסור אכילה כמבואר כ"ז במ"ע בהרמב"ם ז"ל ה' ברכות עיי"ש וע"ז קאמר דמצה גזולה אסור לברך עלי' וכיון דאין מברכין עלי' דלא חשיב אכילה לענין ברכה לא חשיב אכילה לענין מצה דאי אפשר שיהא חשיב אוכל לענין זה ולא לענין זה כדמוכח ממתניתן דידן. וכה"ג איתא במס' ב"ק דף צ"ד ע"א ברייתא דראב"י הרי שגזל סאה של חיטין טחנה ואפאה וכו' והפריש ממנה חלה כיצד מברך לפיכך נקט והפריש חלה דזהו כמו הברייתא הזאת במצה גזולה וכן נקט ראב"י והפריש ממנה חלה אבל כיצד מברך וכיון דאינו יכול לברך לא הוי חלה ד"א במתניתן דידן תנינן דחלה ומצה וברכה שוין:

הלכה ו

ריב"פ ר"ח בשם רשבר"י לא תימר חלה חולין הוא. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ר"ל לפיכך צריך לאשמעינן התנא דמתניתן דחלה הרי היא בקדושת תרומה דלא תימא דלא צריך להפריש רק משום דטובל העיסה אבל לאחר הפרשה חולין הוא כמו מע"ר ומ"ע ע"כ קמ"ל דקדיש כתרומה:

עשר מצות כו' תרומה כו'. ובשנו"א ז"ל גרס חלה ביכורים וצדקה. ר' יצחק כדו אתי לידי' ר"ל כד הוי אתא לידי' זקף עשר אצבעותיו כו' כן פי' בשנו"א ז"ל:

חלה על הכל תרומה על הכל לה' זה שם המיוחד מניין שלא עשה כלום עד שישייר מקצת ת"ל מראשית ולא כל ראשית. הסוגיא הזאת מובאה לעיל בסוף מס' מעשר שני ושייכא לב' המקומות דהתם שייך לבתר המשנה ולא שכחתי מלהזכיר שמך עליו גבי וידוי מעשר ע"כ מביא הסוגיא הזאת שם ובכאן דתני במתניתן האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום עד שישייר מקצת ע"כ מביא כל הסוגיא הזאת דהנה במקרא כתוב מראשית עריסותיכם תתנו תרומה לה' וגו' וה"א דה"ק מעיסה הראשונה שנוטל מהכרי יתן חלה אבל מעיסה השני' פטור מן חלה עיין בפי' רש"י ז"ל בפי' החומש ע"כ מפרש דז"א דפי' מראשית עריסותיכם הוא מראשית ולא כל ראשית דצריך לשייר מקצת מן כל עיסה אבל צריך להפריש חלה על הכל על כל מה שיאכל ותרומה על הכל לה' זה שם המיוחד ר"ל דצריך לברך ולהזכיר שם המיוחד עליו מראשית ולא כל ראשית וע"כ שייך הסוגיא הזאת למשנה דסוף מס' מעשר שני ולמשנה הזאת:

סליק פירקא בס"ד:

פרק ב

הלכה א

מה מקיים ר"א טעמא דר"ע אל הארץ וגו'. ומשני בפירות הארץ כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ובשנו"א ז"ל:

חברייא בשם ר"א כו'. כך משיב ר"ע את ר"א אין את מודה לי בשעה שנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחים וסלתות שהן חייבים בחלה ולא גידולי פטור הן ר"ל דהוי כמו שנתגדל בח"ל ונכנס לארץ כו' תמיהני כו' והוא מקבל מיני' תמן כו' למפרע ירשו מה מקיים ר"ע טעמא דר"א לחם הארץ ומשני בספינה שנכנסה לארץ אם קרמו פני' מן החוט ולפנים חייבת מן החוט ולחוץ פטורה. פי' דלחם הארץ לאו דבעינן גידולו בארץ אלא לרבות גידולי חו"ל אפילו שהגילגול הי' בהעיסה הזאת בחו"ל כיון דנעשה לחם בארץ חייבת דהולכין אחר קרימת התנור דבא"י ולא אחר הגילגול ומסיק הגמ' ע"ד דר"ע היא ספינתו היא עיסה ר"ל אפילו בלא נכנס בספינה מחו"ל לארץ אלא סתם עיסת נכרי שנתגלגל ביד הנכרי ונתנה במתנה לישראל ונעשה קרימת התנור ביד ישראל חייבת כדס"ל לר"ע בפ"ג ה"ד וחכמים ס"ל דאזלינן בתר הגילגול דצריך להיות הגילגול ביד ישראל ור"ע ס"ל דהולכין אחר קרימת התנור ע"ז קאמר דלר"ע אין נ"מ בין ספינה הנכנס. מחו"ל לארץ בין עיסה שנתגלגלה ביד נכרים ונכנסה ליד ישראל דהולכין אחר קרימת התנור כיון שנעשה לחם ביד ישראל או שנעשה לחם בארץ ישראל. וע"ז מסיק תני היא הכנסתן פי' בשעה שנכנסו ישראל לארץ דדמי לפירות שנתגדלו בחו"ל ונכנסו לארץ הכל הולך אחר קרימת התנור זהו דעתו דר"ע אבל חכמים פליגי עלי' בעיסת נכרי שנתגלגלה ביד הנכרי ונכנסה ליד ישראל דלרבנן הולכין אחר הגילגול ולא אחר קרימת התנור דלחם. ע"ז מסיק אבל בזה מודים חכמים לר"ע בהכנסתן לארץ שהכל הולך אחר קרימה בתנור ר"ל הפלוגתא דפליגין חכמים ור"ע בעיסת נכרי שנתגלגל ביד נכרי ונכנס ליד ישראל ונעשה לחם ביד ישראל דלחכמים לא מהני אימתי לא מהני רק בשנתגלגל ביד נכרי ונכנס ליד ישראל לחוד אבל אם היה תרתי דהיינו דנתגלגלה ביד נכרי קודם שנכנסו ישראל לארץ ובא ליד ישראל ע"י כניסת ישראל לארץ בזה מודין חכמים לר"ע דאזלינן בתר קרימת התנור דבזה חידשה לן התורה דהכנסת הארץ מחדש החיוב בנכנס מחו"ל לארץ או בהכנסת ישראל לארץ ונעשה לחם בארץ נתחדש החיוב אפילו בשהי' בו גילגול ביד הנכרי מ"מ עשיית לחם בארץ מחדש החיוב מגזה"כ לחם הארץ דעשיית לחם בארץ מחדש החיוב ואימתי פליגי רבנן ור"ע רק דווקא שנתחדש כניסת יד ישראל לאחר הגילגול אבל כשנתחדש הכנסת ארץ ישראל לכ"ע אזלינן בתר

לחם מן מה דמותיב ר"ע לר"א והוא מקבל מיני' דהא מודיי' לי' דהכנסת ישראל לארץ דמי כמו שנכנס מחו"ל לארץ ומודים לו דהקמחים שהיו ביד נכרים חייב בחלה מגזה"כ דלחם הארץ כיון שנעשה לחם בארץ הרי דהכנסת הארץ מחדש החיוב אפילו כשהי' ביד נכרים. לבד הי' פטור אבל כשהי' תרתי הכניסה לארץ וכניסה מיד נכרים ליד ישראל מכיון שהי' כניסה לארץ נתחדש החיוב ע"י עשיית לחם בארץ ישראל:

ר' יונה בעי קומי ר' ירמיה בשעה שנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמה לחה מהו שתהא אסורה משום חדש. ר"ל דמבעיא לי' אם תלינן דהיא משנה העברה או לא א"ל למה לא ע"ז מיבעיא לי' עד כדון לחה אפילו יבישה אם חיישינן על יבישה ג"כ שהיא משנה הזאת א"ל אפילו יבישה נמי חיישינן אפילו קצורה ופריך מעתה אפילו חיטין בעלי' נמי תחוש א"כ האיך אכלו מצה בלילי פסח דקס"ד דתבואה מן אשתקד לא הי' בידם מן המדבר א"כ מאין נטלו מצה וע"ז משני ר' יונה דאכלו משום דמ"ע דוחה ל"ת ולר' יוסי משני דאכלו ממה שהיה בידם מתגרי נכרים שקנו במדבר כדאיתא במס' יומא דף ע"ה עיי"ש ונמצא לפ"ז נחלקו ר' יונה ור' יוסי אם אכלו מעבור הארץ בחמשה עשר בניסן או לא דלר' יונה אכלו בט"ו בניסן מעבור הארץ דהא אכלו מצה בליל ט"ו וכן למ"ד דלא חיישינן על חיטי בעלי' ולר' יוסי לא הי' בידם מעבור הארץ לאכול מצה משום איסור חדש ולא אכלו אלא ממה שתגרי נכרים הביאו להם מחו"ל או ממה שהביאו אתם מן המדבר ע"ז מסיק דר' יונה ור' יוסי פליגי בזה וכר"י דר"י אמר כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר י"ד שנה כו' והתיב ע"ז רבב"כ מן ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח וס"ל דהוא ט"ז בניסן משום עומר והשיב ע"ז ר"א בר"י קומי ר' יוסי מן ממחרת הפסח יצאו כו' שהוא בט"ו בניסן וכעין פלוגתא זו דפליגי רבב"כ ור"א בר"י אליבא דר' ישמעאל כן אתיא לפלוגתא דר' יונה. ור' יוסי ור' ירמי' דלחד מ"ד אכלו בט"ו אז מצה משום דעשה דוחה ל"ת או למ"ד דלא חיישינן על חיטי בעלי' ולחד מ"ד דחיישינן על חיטי בעלי' ומצות עשה דמצה אינו דוחה ל"ת לא אכלו מעבור הארץ רק בט"ז ועד ט"ז אכלו ממה שהביאו אתם מן המדבר והא דנקט וכר' ישמעאל ה"פ כעין פלוגתא זו דפליגי בה לקמן אליבא דר' ישמעאל:

יצאו מכאן לשם ר"א מחייב ור"ע פוטר אמרי ר"א מן אתרי' כו' מ"ט דר"א לחם הארץ כו'. ר"ל ר"א כדעתי' מ"ט דר"א לחם הארץ דבעינן לחם מן הארץ אבל מן חו"ל לא נעשה כא"י והעיקר הקפדה הוא על לחם הארץ אם כן כשיצא לחו"ל מה איכפת לן כיון דהוי לחם מן הארץ אבל ר"ע אזיל העיקר לבתר המקום שהוא והעיקר דשמה אתם חייבין ולא בחו"ל:

רבנן דקסרין בשם ר"ח במחלוקת. ר"ל דפלוגתא דמתניתן בין ר"א ור"ע הוא במחלוקת שנויה כההיא דתני בתוספתא כ"מ אשר תדרוך וגו' דאין בכלל אלא מה שבפרט דברי ר' יהודא ר"ל דלר"י אינו נעשה מחוצה לארץ ארץ ישראל ורבנן מתיבין לי' כו' ואומרין תניהו ענין לספרי חו"ל דנעשה מחוצה לארץ ארץ ישראל על זה אמר היין בעין מימר מאן דאמר תמן חייב אף הכא חייב ר"ל מ"ד דא"ל בספרי דנעשה מחו"ל א"י ונתחייב בחלה רק ארם צובה לא נתחייב משום דהיה קודם כיבוש א"י אבל לבתר כיבוש א"י נעשה מחו"ל א"י אף הכא נעשה מפירות חו"ל שנתכבש בא"י כא"י ולמ"ד תמן פטור דלא נעשה מחו"ל א"י אפילו כשנתכבשה לא"י כמו כן בפירות חו"ל שנתכבשה לא"י לא חשוב כא"י וע"ז אמר דז"א דאפילו למ"ד תמן פטור הכא חייב פי' דלא דמי מה שנתכבשה לא"י ממה שנכנס' לתוך א"י ממש כדמסיק כיון שנכנסו ישראל נתחייבו ר"ל דהא ר"ע יליף לה ממה דחזינן בחלה דתומ"י שנכנסו ישראל לארץ חייבים בחלה אף דגדולי פטור הן כדאמר לעיל וחשיב שנכנסו הפירות מחו"ל לא"י בהכניסו ישראל לארץ אלמא דחשיב הפירות שנכנסו לתוך א"י כא"י משא"כ בחו"ל שנתכבשה לא"י לא מצינו דיהא כא"י דהא אין בכלל אלא מה שבפרט וראיתי להמפרשים ז"ל דפירשו דהפלוגתא דעפר חו"ל שנכנס לארץ הוא בניתוסף על א"י אם חשוב כא"י או כחו"ל וזה פלא הא פלוגתתן אם נקרא עצ"נ כדאיתא במס' גיטין דף ז' ע"ב וכן מוכח גם הכא בסוף הסוגיא וכן מה דמחלק המהרא"פ ז"ל בין חלה לשביעית ומעשרות הוא דבחלה הוי גדולי פטור משים דנתחייבו אף בי"ד שנה משא"כ במעשרות אינו מובן הא במעשרות גם כן בסוף י"ד חשוב גידולי פטור וכן כתב בשג"א החדש ז"ל דף ל' עיי"ש:

תני ר' סידור מסייע לר' מנא ימים קלים כו'. אלמא דלא הי' ממה שכיבש יהושע:

א"ר אבין לא מסתברא דלא מחלפא שיטתי' דר"י לא היתה הספינה גוששת כמו שהספינה גוששת. פי' דלפ"ז אם לא היתה גוששת כמו שהיא גוששת אלא מחלפא שיטתי':

לא היתה הספינה גוששת. מילתא באנפי נפשה היא:

רשב"ל אמר מה פליגין כשהוכשרה ואח"כ נילושה שמי פירות מחברין לטומאה. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק:

ר' יוסי בעי מה איתאמרת לחלה או לטומאה. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ותיבת אית עביד לה נמחק:

ר' יונה כדעתי' דר' יונה תני בשם רשב"י ר"ט אומר נאמר כאן חלה כו' כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק:

הלכה ג

אף הוא קילקל לעצמו ותיקן לאחרים קילקל לעצמו דאכלה ואתעניש ותיקן לאחרים דאינון אכלין מתוקנין. כן הגי' הגר"א ז"ל בכי"ק ופי' בשנו"א ז"ל דתיקן לאחרים כיון דאחרים רואין שזר אוכלן א"כ ש"מ דלאו חלה היא וממילא יראו לתקן עיסתם ולא יסמכו על הקמח הזה:

אית תניא תנא תיקן לעצמו וקילקל לאחרים תיקן לעצמו מ"מ אכלה וקילקל לאחרים דאינון סברין מימר שהיא מותרת והיא אסורה. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק וה"פ דכשרואין להזקן שאוכל סברין מימר שאינו חלה כלל ומותרת לזרים ובאמת היא אסורה לזרים:

חד חליטר שאל לר' יוחנן אמר איזיל עביד ד' ופליג. פי' דשאל ממנו באיזה אופן יעשה שיופטר מן החלה דהא ירא לעשות שיעור חלה משום שמא חלוט גמור הוא יפטור מן החלה ע"כ שאל לו באיזה שיעור יופטר מן החלה א"ל איזיל עביד ארבע ופליג ר"ל ד' קבין ומחצה ופריך הגמ' ויאמר לו חדא ופליג כן. גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ר"ל דיאמר לו קב מדברית וחצי קב בזה יהא ד' רבעים וחצי ומשני אר"ז קבייא באתריהון רובעיא ותיבת איזדרעין נמחק כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ר"ל דבאתרי' דר' יוחנן הוי קב ריבעא וע"כ אמר לו ד' קבין וחצי דהוא כמו דאמר לו ד' רבעים וחצי ופריך ויאמר לו ה' רבעים פחות משהו ומשני שמא לא יכוין ויבוא לידי ספק חלה:

אר"י דרך עיסה שנו כאן אמר רשב"ל דרשב"ג היא. פי' דרשב"ג ס"ל גבי העושה עיסה מן החיטין ומן האורז דבעינן דגן כשיעור וע"כ כשניטל וחזר לתוכן חסר השיעור משא"כ לרבנן דלא בעינן דגן כשיעור א"כ מה איכפת לן כשחסר מן השיעור ע"ז אמר תלמידוי דר"ח רובא כו' ד"ה כדמסיק דהעיקר הטעם הוא משום דרך עיסה וכשנטל מתוכה וחזר לתוכה אין זה דרך עיסה ולפ"ז אפילו היה בו כשיעור נמי המורסין וסובין פטורין:

והתני העושה עיסה לעצמו והעושה למשתה בנו אחד מעשרים וארבעה ומשני שלא תחלוק בעיסת בעה"ב. פי' דקשיא לי' דהא גבי משתה בנו הוי עיסה מרובה ומשני שלא תחלוק בעיסת בעה"ב ופריך מן וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק אפי' מעיסה מועטת שנשאר מקמחה אחד ממ"ח. לר' יהודא ניחא בשעה שהיא עושה לביתה עינה יפה בעיסתה ובשעה שהיא עושה למכור בשוק עינה רעה בעיסתה אלא לחכמים קשיא. ומשני שלא תחלוק בעיסה למכור בשוק כן הגי' הגר"א בשנו"א ז"ל:

סליק פירקא בס"ד:

פרק ג

הלכה א

אמר ר' חגיי ל"ש אלא עראי אבל קבין אסורי' כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ר"ל דלאכיל קבין אסור. אר"י אין מן הדא לית ש"מ כלום שאפי' הוא נוטל ממנו שתים ושלש מקרצות מכיון שהוא עתיד להחזירו לדבר שלא נגמרה מלאכתו מותר. פי' דקבין אפילו נגמרו שנתגלגלו נמי נקרא דבר שלא נגמרה מלאכתו ודמיא ללגין שלא נטבלו מאחר שהוא עתיד להחזירו לדבר שלא נגמרה מלאכתו וכיון דקאמר אוכלין עראי מן העיסה עד שנתגלגל ונקרא דבר שלא נגמרה מלאכתו הרי ממילא יכול לאכול ממנו קבין שנתגלגלו מכיון שהשאר לא נתגלגלו ודמי ללגין שאף שהם נגמרו מ"מ הוי דבר שלא נגמרה מלאכתו מפני שמחזיר המותר לדבר שלא נגמרה מלאכתו וא"כ ממתניתין לא מוכח. ויידא אמרה דא. ואלא מנין לו שאסור לאכול קבין ממשנה אחריתי מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין וכו':

ר' יוסי בשם רשב"ל דר"ע היא דתנינן תמן הנוטל חלה מן הקב ר"ע אומר חלה כו'. פי' דס"ל דהא דקתני כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה דהו"ל שיעור חיובא דחלה בה' רבעים לאתר הגילגול וקודם הגילגול דה' רבעים אין כאן חיוב דחלה ומשתתן המים הוי קודם השיעור דחיוב. ומ"מ הוי כמו קודם הגורן בתרו"מ דמשעה שהגיעו לעונת המעשרות עד שעת גורן אם תרם תרומתו תרומה וה"נ לבתר נתינת המים עד הלישה הוי כמו דבר שלא נגמרה מלאכתו בגורן דהוי תרומתו תרומה בדיעבד וה"נ כן כדכתב השנו"א ז"ל דאחר נתינת המים קודם הלישה התחיל זמן החלה שהוא יכול להפריש אבל מ"מ יכול לאכול ארעי עד גמר מלאכתה שהוא הגילגול וכמו בתרומה לאחר הבאת שליש יכול להפריש תרומה ואוכל ארעי עד שיעש' גורן שהוא גמר מלאכה עכ"ל ז"ל וזהו כר"ע דס"ל מקב חלה דאיתא לקמן בפ"ד דטעמא דר"ע דס"ל דהוי בקב כמו פירות שלא נגמרה מלאכתן דעבר והפריש מהן תרומה הר"ז תרומה ורבנן מדמי לה לתבואה שלא הביאה שליש עבר והפריש ממנה חלה אינה חלה עיי"ש בפ"ד ה"א דמבואר שם כן מפורש. וע"כ קאמר דר"ע היא כמו דר"ע אינו מדמה שיעור דה' רבעים דחלה לתבואה שלא הביאה שליש כן נמי מתניתין דידן אינה מדמה שיעור דנתינת המים בחלה לתבואה שלא הביאה שליש אלא לקודם זמן הגורן. ע"ז מקשה כלום אמר ר"ע אלא לשעבר אבל לא לכתחלה ע"ז אמר ר"י ר"ח בשם רשב"ל דירדו להם בשיטת ר"ע ר"ל דבהא לכ"ע הוי בשיטת ר"ע התם וכדמסיק אר"י ד"ה היא כאן שהיא נותנת

את המים זו היא ראשית עריסותיכם לכ"ע מותר להפריש חלה. והר"ש ז"ל כתב דזו הוי אסמכתא:

תני מעשר טבל שנתערב בחולין [כצ"ל וזהו התחלת הענין] כו' יקרא שם לתרו"מ שבו ויעלה בא' ומאה. אף שקריאת השם היה לאחר הביטול כו' ממה שלימדו את הכהנת הדא אמרה אין הלכה כראב"ע מה למדו את הכהנת כו' חוץ מן הטמא שבה. ר"ל דאולו נמצא דבר מה טמא מעורב בחלה לא יתקדש לשם חלה וכן פי' מהרא"פ ז"ל ע"ז מקשה ולראב"ע מאי איכפת לן אם נקרא לה שם חלה לאחר התערובות הא יתבטל טמאה בק"א טהורה ע"ז משני שאין בו כדי להעלות וכו':

א"ר יוסי נראין הדברים בע"ש שזו מביאה וזו מביאה. פי' דהרבה נשים מביאים לה חלה וע"כ הוי עיסתה דכהנת גופה מועטת וע"כ למדו את הכהנת להתנות בלשון הזה דהוי לשון התנאי הזאת מועיל לשני דברים דהא במתניתין גרסינן ובלבד שיהא שם ה' רבעים קמח ר"ל דיגיעו המים לה' רבעים קמח וגירסא המקובלת ובלבד שלא יהיה שם ה' רבעים קמח ר"ל שלא ישאר ה' רבעים שלא נגעו בהם המים וב' הגירסות אמיתות הן וכ"כ הב"י ז"ל בסי' שכ"ז והש"ך ז"ל. וכתב הר"ש ז"ל דהתנאי דלמדו לכהנות מועיל לב' ענינים אם המים לא נגעו בה' רבעים מהני התנאי וכן כשיש ה' רבעים שלא נגעו בהם המים ע"ז קאמר ר' יוסי דמיירי בע"ש דעיסתה של הכהנת מועטת וליכא כל עיקר אלא ה' רבעים והתנאי הוא בשלא נגע לה' רבעים אבל בחול דהעיסה מרובה והתנאי הוא על ה' רבעים שלא נגעו המים אבל בה' רבעים. ראשונים כבר נגעו בהם המים א"כ כשאומר הר"ז חלה על העיסה הזאת ועל השאור המתערב בה ועל הקמח שנשתייר בה ועל הקרץ שניתן תחתיה לכשתעלה בגוש אחד תוקדש זה שבידו לשם חלה הוי נ"מ בין ב' התנאים הללו באם התנאי הוא בשלא נתערבה ה' רבעים במים ע"כ צריך גם העיסה לעלות בגוש אחד משא"כ בשהתנאי הוא על ה' רבעים שלא נתערבו במים אבל בה' רבעים ראשונים כבר נתערבו במים ונעשה עיסה א"צ העיסה לעלות בגוש אחד אלא העיקר דהקמח והקרץ והשאור צריך להעלות בגוש אחד עם העיסה ואפילו בשאמר על כולם ביחד לכשתעלה בגוש אחד מ"מ על העיסה נעשה חלה תומ"י מכיון שהוציא מפיו הר"ז חלה על העיסה הזאת נעשה תומ"י חלה ומה שמסיים ועל השאור כו' קמח כו' קרץ כו' לכשתעלה גוש אחד לא מהני אחר תוך כדי דבור להוציא מן קדושת חלה כמבואר בכמה דוכתי. והנה במפריש זיתים על זיתים ושמן מבואר מפורש במס' תרומות פ"ק דחלק הזיתים שנטל על הפרשת שמן נתקן מאיסור טבל בשעה שאמר הר"ז תרומה על הזיתים מחלק הזיתים שמפרישו תרומה על הזיתים נמצא גם הוא מתוקן ומקשה הגמ'

א"כ האיך יפטור השמן הא הוי מן הפטור על החיוב. ומשני שם כאחת דנפטר החלק זיתים ונפטר השמן בב"א ואימתי הוי מן הפטור על החיוב דוקא אם נפטרו הזיתים תחלה אז לא יכול לתקן השמן אבל בב"א לא שייך מן הפטור על החיוב. וע"כ כאן בעיסה מרובה דה' רבעים ראשונים כבר נתערבו במים ונקרא עיסה והתנאי הוא על הה' רבעים האחרונים שלא נתערבו במים א"כ מכיון שנוטל מה' רבעים ראשונים דהוי עיסה על הפרשת חלה ומונה והולך על העיסה ועל השאור ועל הקמח ועל הקרץ מכיון שאמר הר"ז חלה על העיסה מחלק העיסה שבידו שמתקן העיסה כבר נפטרה חלק העיסה שבידו שבא לתקן הקמח והקרץ וכאן דאינו בב"א דהא חלק העיסה א"צ לעשות בגוש והקמח צריך לעשות בגוש א"כ האיך יפטור העיסה שבידו על הקמח לאחר שתעלה בגוש ואלולי החסרון של פטור על החיוב לא היה שייך גם החסרון של קידשו מדומעין דהא השאר שבידו יחדו ג"כ על הפרשת חלה על הקמח לאחר שתעלה בגוש א"כ אם היה מועיל הקריאת שם על השאר שבידו שפיר הי' קידשו כהלכה ולא מדומעין כדמוכח לקמן בה"ה בס"ד דבייחד להפרשה א"צ לסיים דהוי תרומת הכרי זה וזה בזה עיי"ש משא"כ בחסרון הזה שכבר נפטר מה שבידו והוו מן הפטור על החיוב ולא הוי בב"א ולזה אין שום תקנה א"ו דהתנאי דלשון זה אינו רק על ע"ש דהוי עיסתה דכהנת עיסה קטנה והתנאי הוא על ה' רבעים שלא נתערבו לגמרי במים דאז צריך גם העיסה לעלות בגוש ע"כ חלק העיסה שבידו לא נפטרה דהא אינו מתקן רק העיסה שתעלה בגוש אחד עם הקמח. והיינו דקאמר אבל בחול תיקנו באלה שתהא ניטלת מן הטהור על הטמא ר"ל דהא כל עיקר התקנה שתיקנו רבנן שמנתינת המים מגבהת חלתה הוא רק כדי שלא תטמא העיסה ע"כ תיקנו רבנן שבשעת נתינת המים דאז מוכשרה לקבל טומאה תגביה חלתה כדי שאפילו אם תטמא העיסה תהיה לכל הפחות החלה טהורה וע"כ יהיה מן הטהור על הטמא [כדאיתא בירושלמי פסחים פ"ג ובפ"ק דמס' ביצה וכן הוא בפוסקים ז"ל] ושלא מן המוקף דהא הקריאת שם לא הוי מן המוקף [כמבואר בתוס' הרי"ד] אבל שמא מן הפטור על החיוב בתמי' וע"כ הלשון הזה הוא בע"ש בעיסה קטנה דלא הוי אז מן הפטור על החיוב. אבל ר' יונה ס"ל דאדרבה דהלשון תנאי הזה על בחול על עיסה מרובה דאז העיסה א"צ לעלות בגוש וחלק העיסה שבידו על תיקון הקמח נפטרה מן חלק העיסה שמתקן העיסה. וע"כ כשהוציא החלק טמא שבידו שלא יהיה חלה לא הוי טבל אלא נתקן ע"י החלק העיסה שבידו שמתקן העיסה נתקן גם הוא דהא הוא נמי עיסה הוא ואע"פ שלא עלה בגוש עם הקמח דהא חלק העיסה א"צ לעלות בגוש אחד עם הקמח ונתקן תומ"י משא"כ בעיסה קטנה האיך מוציא חלק הטמא א"כ נשאר טבל

שאינו מתוקן כי מי יתקנו הא התנה שחל התיקון על מה שיעלה בגוש אחד וחלק העיסה צריך ג"כ לעלות בגוש אחד ממילא חלק הטמא שבידו שלא עלה לגוש אחד אינו מתוקן וא"כ נשאר טבל בידו והאיך יאכל החלה הא נמצא טבל בתוכו כדמסיק דצריך לומר הוא והטמא שבו ר"ל על הטמא שבו כדפי' מהרא"פ ז"ל וצ"ל על הטמא כדמסיק למה דהא עד שלא תעלה בגוש היא רק ניטלת לשם חלה ומשתעלה בגוש אז היא קדושה לשם חלה ר"ל העיסה ג"כ אינ' מתוקנת מקדושת החלה אלא דוקא לאחר שתעלה בגוש א"כ אם אומר חוץ מן הטמא שבו נמצא טבל מעורב בחלה. וע"כ צריך בע"כ לומר בפירוש גם על הטמא אע"פ שלא יעלה בגוש אחד. א"כ ע"כ דלא מיירי בעיסה קטנה דע"כ מיירי דנתקן העיסה קודם שעלה בגוש וא"כ החסרון דהוי מן הפטור על החיוב מתקן המעלה דלא הוי טבל טמא מעורב בה וא"כ מאי מתקן ר' יוסי דמוקי על ע"ש להוציא החסרון דמפטור על החיוב ומכניס בזה חסרון יותר גדול דטבל מעורב בחלה וא"כ קשה באמת ע"ז משני רשב"א דהא למפרע קדשו דאפילו בעיסה גדולה דנתקן העיסה תומ"י קודם שתעלה בגוש מ"מ לא חשיב מן הפטור על החיוב דז"א דהא הוי ג"כ בב"א כההיא דמס' תרומות דהא לאחר שתעלה הקמח בגוש נתקן למפרע ונמצא דהוי בב"א. והמקשן סבר דאפילו בשנתקן למפרע מ"מ כיון דהעיסה נתקדשה תומ"י והקמח לאחר שתעלה בגוש נתקן למפרע לא חשיב בב"א וחשיב מן הפטור על החיוב ורשב"א ס"ל דבזה שפיר דמי ועיין בתוס' ותמצא טעם בע"ה ופי' הפ"מ אינו מובן לי. ופי' מהרא"פ ז"ל קשה לי ג"כ ואינו מובן מאי דמפרש דבעיסה שלא נתערב ה' רבעים הוי מן הפטור על החיוב ז"א כמו דמבואר בתוס' הרי"ד ד"ה למה. וגם תיבות הללו למה עד שלא תעשה גוש אחד היא ניטלת לשם חלה משתעשה בגוש אחד היא קדשה לשם חלה אין לתיבות הללו שום ביאור לפי דרכו וגם מה שפירש בע"ש שזו מביאה וזו מביאה דעי"ז הוי עיסה גדולה אינו מובן הא עי"ז לא הוי השיעור דקי"ל ב' נשים שנתנו לנחתום כו' אם אין בכל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה והפי' הנכון כמו שפירשנו בע"ה:

הלכה ב

טבל מנינו בחולין. פי' דמונין אצלו ראשון ושני ושלישי כמנין שמונין בחולין:

וכל הספק הפוסל את התרומה פוסל את החולין מלעשותן תרומה דתנינן תמן נולד לה ספק עד שלא גילגלה תיעשה בטומאה ומשגילגלה תיעשה בטהרה ותני וחלתה תלוי' באיזה ספק בספק חלה כו'. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק וכן מוכח בבבלי במס' נדה דף ז' עיי"ש:

בדין היה שיטמא אדם טבלו ד"ת כו' אין הטבל צריכה שימור ומ"ט אסור ונתתם ממנו וגו' שינתן לאהרן בכהונתו. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק:

הלכה ג

אחת למירוח ואחת לשליש. פי' הגר"א. ז"ל בשנו"א ז"ל דב' זמנים חיוב איכא מירוח דהוא הגורן ושליש לענין אכילת קבע ואם הי' בא' מהזמנים הללו ברשות הקדש פטור ורבי בא מפרש לחלה למירוח ופיאה לשליש דהא גבי פיאה אין שם גמר אחר ומיירי רק מהתחלת זמן החיוב:

מתניתא דר"ע היא דר"ע אמר אחר שליש הראשון את מהלך דאיתפלגון שדה שהביאה שליש לפני נכרי ולקחה ישראל ר"ע אומר התוספת פטור וחכ"א התוספת חייב. וא"כ לרבנן אמאי פטור כשהביא שליש ביד הקדש הא מ"מ. התוספת יהא חייב ומשני אי כר"ע בתוספת אי כד"ה בקוצר מיד כן גי' השנו"א ז"ל:

הלכה ד

ואינו מעורב ע"י גידין. ר"ל דלא דמי לקב תרומה באמצע דהתם מסוים הוא דהקב באמצע אבל הכא מעורב הוא בכל העיסה ואפילו מעורב ע"י גידין ג"כ חייבת:

אמר ר' אחא איתותבית קומי ר' אמי ואמר מי יאמר לי שאינו נוטל דמיו מן השבט. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק וה"פ דגבי חלה דטובל העיסה צריך להפריש משום איסורא אבל נוטל דמים מן השבט משום המע"ה אבל גבי מתנות דאינו טובל א"צ להפריש וא"צ ליתן לו משום המע"ה וכדמסיק חלה שהיא טבל והיא בעון מיתה מפריש ולא יטול דמים מן השבט בתמי' הא ע"כ נוטל דמים משום המע"ה:

רבי הילא בשם ר"א מודה ר"ע לחכמים בעיסת הקדש שגילגולה פוטרה כהנא אמר דברי ר"ע אין מירוח פוטר במקום הקדש א"ר יונה הדא דכהנא פליגא על ר"א דאמר אין גילגול פוטר אין המירוח פוטר ר"ל כיון דכהנא ס"ל אין מירוח פוטר לר"ע א"כ ע"כ אין גילגול פוטר ברם כר"א גילגול פוטר מירוח פוטר. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ר"ל כיון דר"א ס"ל דגילגול פוטר א"כ ע"כ דגם מירוח פוטר וקשיא על דרבנן גילגול פוטר ברשות הנכרי אין המירוח פוטר בשל נכרים פי' דהא אמרינן מעשרין משל נכרים על של ישראל ומ"ש גילגול דחלה ומשני שנייא היא דכתיב וכל מעשר הארץ פי' וכל מרבה אפילו של נכרים והכא ראשית עריסותיכם ולא של נכרים כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק:

אמר ר"ח בריה דר"ה מן הדא דרבנן אנן ילפין דלית הדא דכהנא פליגא על ר"א כמה דרבנן אמרי גילגול פוטר ברשות הנכרים אין מירוח פוטר ברשות נכרים כן ר"ע אומר גילגול פוטר ברשות הקדש אין מירוח פוטר ברשות הקדש. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק פי'

דהרי חזינן דלא דמי מירוח לגילגול ע"כ בהקדש נימא ג"כ כן דוכל מעשר הארץ מרבה להקדש אבל ראשית עריסותיכם ממעט להקדש:

הלכה ה

רבי בון בר חייא בעי קומי ר"ז מנחה שנתערבה בחולין כו' עד סוף הסוגיא. פי' דהנה קי"ל במס' תרומות פ"ג ה"ה דלא קידשו מדומעין כשהתרומה מדומע עם חולין ביחד בשעת החלות קדושת התרומה ולא משום שירים ניכרים אלא משום דלשון הרמה לא נופל במדומע. ושיטת הירושלמי בפ"ה דמס' תרומות גבי נבילה בשחוטה דהמבטל אינו יכול להיות כהבטל והבטל יכול להיות כהמבטל כדאיתא בכמה מקומות בבבלי ס"ל להירושלמי דב' הכוחות שוין הן דאינו יכול לגבר כח אחד על חבירו דלהמבטל יש לו הכח שלא יאסר אותו הבטל משום כח המבטל שלו דאינו יכול לעשות כהבטל. ולהבטל יש לו כח שלא יבטלנו המבטל ולעשות אותו כאילו אינו ז"א דהא הבטל יש לו כת דראוי לעשות כהמבטל וע"כ אינו בטל לעצמו וכמאן דאיתא דמי וע"כ מטעם זה בטל המגע משום כח המבטל ולא בטל הסיטה של הנבילה משום כח הבטל עיי"ש ולפ"ז מבואר סוגיא דידן דרבב"ח בעי קומי ר"ז מנחה שנתערבה בחולין אם יכול לקמוץ הקומץ ממנו דהא המנחה הוי כטבל והקומץ הוי כתרומה בהרמה כדאיתא במס' יומא דף כ"ד ע"א עיי"ש והוי המנחה שנתערב בחולין כטבל שנתערב בחולין ע"כ מיבעיא לי' אם יכול להוציא הקומץ מן התערובות ולהתיר שירים לאכילה אם קורא אני עליו והנותרת מן המנחה או לא ע"ז א"ל וכי טבל שנתערב בחולין קורא אני עליו ונתתם ממנו את תרומת וגו' וכמו דטבל בחולין אין אני קורא עליו ונתתם ממנו את תרומת וגו' משום דקידשו מדומעין וכן גבי מפריש מקצת תרומה בפ"ד דמס' תרומות דאינו יכול להפריש הוא ג"כ משום דמעורב טבל וחולין ואינו יכול להפריש תרומה משום דקידשו מדומעין דבעינן מסוים ועיין בדברינו שם דמפורש כן הסוגיא שם כן נמי בקומץ דמנחה ע"ז השיב לו רבב"ח וכי טבל בחולין פשיטא לך שאינו מוציא עליו ולא על מקום אחר אפילו אם פשיטא לך שאינו מוציא על מקום אחר אבל ממנו עליו שפיר מוציא בטבל שנתערב בחולין והראי' ממתניתין דידן דתנינן דמוציא ממנו עליו אמרין לית הדא דר"ז תתיבה על דרבב"ח דהא שפיר מביא רבב"א ראי' ממתניתין דידן דמוציא ממנו עליו ומפרש הגמ' באמת למה נחלק בין ממנו למקום אחר לממנו עליו ע"ז מפרש משום דאזלינן בתר ב' הכוחות כנ"ל וע"כ בשעה שמוציא ממנו עליו הואיל ואין החולין ראוי לעשות טבל כיוצא בו חולין שבו מבטלין אותו וכיון שכבר נתבטל הטבל בחולין מדאורייתא וע"כ אין כאן שוב חייוב תרומה מה"ת וכל החיוב דתרומה בכל כרי הזה הוא רק מדרבנן

[כדאיתא בר"ש ז"ל] וע"כ שפיר מוציא כל החיוב ממנו עליו דהתרומה מדרבנן. משא"כ כשהוציא ממנו למקום אחר דאז כשלא לנגד המבטל לא נתבטל הבטל וכמאן דאיתא דמי משום הכח שלו דטבל ראוי לעשות חולין כיוצא בו ואינו בטל מדאורייתא לגבי עצמו וע"כ האיך יוציא ממנו על מקום אחר דהא אי אפשר להוציא על מקום אחר משום דמדומע תרומה וחולין ולא קידשו מדומעין ואי דיוציא על טבל טבול מדרבנן למקום אחר דאז גם מהחולין שבכרי הזה יכול להתקדש על תרומה משום דמדרבנן חשיב כל הכרי הזה טבל מדרבנן ג"כ ז"א דהא א"כ תורם מן טבל דאורייתא על טבל דרבנן דהא חלק הטבל שבו לא נתבטל מדאורייתא. וא"כ האיך יתרום מטבל דאורייתא על טבל דרבנן הא הוי כמו מן הנקוב על שאינו נקוב וכן על טבל דאורייתא לא יכול לתרום דהא הוי קידשו מדומעין דמדומע חלק התרומה וחלק חולין דהא מדאורייתא נחשב חלק החולין כחולין והא דהחולין נחשב כטבל הוא רק מדרבנן והאיך יפטור טבל מדאורייתא ע"י טבל מדרבנן ואפילו אם יפריש כל השיעור של תרומה לפי המדומע מן הטבל דאורייתא לא מהני ג"כ דהא קידשו מדומעין מדאורייתא ע"ז אמר ר"י הדא אמרה טבל שנתערב בתרומה הואיל ואותו הטבל ראוי להעשות תרומה כיוצא בו אינו בטל ר"ל דבהא אפילו למקום אחר נמי שפיר דמי דהא ביה לא שייך קידשו מדומעין כיון דהכל הוי תרומה ואח"כ מקשה. הגמ' ולית הדא דרבב"ח תתיבה על דר"ז כלומר דכל עיקר האיבעיא שלו קשה דהא במנחה בקומץ לא שייך קידשו מדומעין [כדאיתא בתו"י ז"ל במס' יומא דף כ"ט דאם המנחה נתקדשה בכלי ונקמצה ממנה הקומץ שלה אפילו שלא כדין כגון בלילה לא שייך גבי הקומץ. דלא נתקדשה לקומץ ותהי' טבל ז"ח כיון דכבר נתקדשה המנחה בכלי שלה שוב הקומץ שנקמץ ממנה לא יכול להיות שלא נתקדש אפילו בכל אופן שהוא אפילו בלילה וע"כ הוי קומץ פסול משום לילה אבל אין סברא לומר שלא נתקדש לקומץ כלל אם לא היכא דלא נתקדשה המנחה בכלי עיי"ש בתו"י ז"ל הנ"ל] דממ"נ אם שלמעלן בטל ר"ל הקומץ נתבטל בחולין א"כ מאי מיבעיא לי' כלל אם נתרת המנחה דהוא שירים לאכילה דהא פשיטא דהמנחה ג"כ נתבטל בהחולין וא"צ לקומץ כלל. ואם שלמטן אינו בטל ר"ל המנחה לא נתבטלה א"כ מאי מיבעיא לי' על הקומץ פשיטא דהוי קומץ כיון דלא נתבטל אצל החולין ואי דמעורב בו חולין מאי איכפת לן כיון דכבר קידש. וכיון דכבר קידשה בכלי בעודו במנחה וע"כ כשנקמץ אח"כ אין סברא לומר דיחזור לטיבלי' לרבנן דבן בתירא במס' מנחות דף ו' והכא אין כאן פסול על הקומץ אלא החסרון בעיקר הקידוש דלא יכול להתקדש במדומע וזה לא שייך לרבנן דבן בתירא כיון שכבר נתקדשה המנחה וכמבואר בתו"י ז"ל הנ"ל:

א"ר אימי איתפלגון ר"י ורשב"ל ר"י אמר הנשוך תורה ורשב"ל אמר אין הנשוך תורה רחב"ב מחליף שמועתא בעון קומי ר' יוסי את מה שמעת מר' יוחנן א"ל אנא לא שמיעת כלום אלא נפרש מילהון דרבנן מן מילהון דתמן תנינן המכניס חלות ע"מ להפריש ונשכו בש"א חיבור בטבו"י וב"ה אומרים אינו חיבור ארשב"ל ממה דתנינן אינו חיבור הדא אמרה שאין חייבין עליו משום טמא אוכל טהור. פי' כיון דס"ל דאינו חיבור לטומאה והעיסה השנייה הנוגעת בעיסה שנגע בה טבו"י טהורה גמורה ומותר לטהור לאוכלה ואין חייבין עליו משום טהור אוכל טמא משום דהוא טהור הדא אמרה שאין חייבין עליו משום טמא אוכל טהור ר"ל הדא אמרה שהנשוך בחלה דעלמא אינו מדאורייתא ואין בו משום טמא אוכל טהור ובטמא שאוכל החלה הזה שעל ידי נשוך אין בו משום טמא אוכל טהור אין חייבין עליו ר"ל על נשוך משום טמא אוכל טהור מדאורייתא דהא מדאורייתא הוי חולין גמורין אלא דהוא חלה מדרבנן ואשור לטמא לאוכלה אבל אם אכלה אין חייבין עליו דאי ס"ד דהוי מה"ת ע"י נשוך כגוף אחד לענין חלה שיהא חלתו ד"ת שיהא טמא חייב עליו מה"ת א"כ הו"ל להיות בטבו"י גוף אחד שיהא טמא ויתחייב עליו משום טהור אוכל טמא א"ו דכל עיקר חיבור בנשוך בחלה הוא מדרבנן והוא דווקא לענין איסור טבל אבל לענין טומאה אפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן כדאי' במס' ביצה דף ז' ע"א עיי"ש וה"ה דהוי מצי למיתני הדא אמרה שאין לוקין על תלתן ד"ת כדלעיל בפ"ק לענין איסור זרות ורק נקט דבר והפוכו כיון דבנשוך בטבו"י אין בו משום טהור אוכל טמא ע"כ דהנשוך הוא מדרבנן חיבור וע"כ לענין טומאה אפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן ע"כ דהדא אמרה דנשוך דחיבור בחלה הוא מדרבנן בעלמא וכמו כן אין חייבין עליו משום טמא אוכל טהור ע"ז א"ל ר' יוחנן שנייא היא בטבו"י דכתיב בי' טהור וטמא טהור לחולין מבע"י ולתרומה עד משתחשך וע"כ אינו חיבור בטבו"י ומזה מוכח האיך ר"י ורשב"ל ס"ל לעניין נשוך בחלה הוי ר"י דו אמר דבר שאינו חיבור בטבו"י תורה היא ר"ל דמה"ת אינו חיבור בטבו"י הגם דבעלמא הוי חיבור מכל מקום בטבול יום דאינו חיבור הוא מן התורה אינו חיבור הוי דו אמר שהנשוך תורה ורשב"ל דו אמר אינו תורה ר"ל דאין מה"ת הפרש בדין דבטבו"י לענין חיבור דו אמר אין הנשוך תורה ופריך והתנינן מביא ד' רבעין ומשיך פי' א"כ קשיא למ"ד דס"ל דאין הנשוך תורה דהא מכאן מוכח דהוי מה"ת אר"ה תיפתר שהטבל דמתניתן מיירי שבא מעיסת הנשוך וע"ז קאמר ר"ז תירוץ אחר דבהשיכו בידו כבמתניתן דידן כל עמא מודיי שהנשוך תורה וע"ז מדחה דאפילו תימר דאפילו השיכו בידו הוא המחלוקת ולמ"ד דאין הנשוך תורה אפילו השיכו בידו אין הנשוך תורה מ"מ לא קשיא ממתניתן דהא

רשב"ל כדעתי' דס"ל הטבל בטל ברוב מה"ת וא"כ מה"ת כבר נתבטל הטבל וכל עיקר דצריך להפריש עליו חלה הוא רק מדרבנן וע"כ די במפריש עליו בעיסת הנשוך ופריך והתנינן ואם לאו מוציא מאחד על הכל דמשמע דאין הטבל בטל ברוב דאי בטל למה לי הפרשה כלל וקשיא למ"ד דהטבל בטל ברוב מדאורייתא ורק מדרבנן אינו בטל א"כ לא אמרו רבנן דאינו בטל רק לענין דאסור לאכול החולין משום חלק הטבל שיש בו ואמרו רבנן דחלק הטבל אינו בטל ונשאר באיסורו עד שיוציאנו מהעיסה הזאת ע"י שמפריש עליו ממקום אחר אבל אינו מדמע מדרבנן שיהא החולין נחשבין כמו טבל מדרבנן ז"א כך ס"ד דגמ' ע"כ מקשה מהא דתנינן דמוציא מא' על הכל דמשמע מזה דגם החולין נחשבין כמו תרומה [ועיי' היטב בתוס' ז"ל במס' נדה דף מ"ז ע"א ותמצא כן] וע"ז משני ר' יוסי דלכ"ע צריך להפריש על הכל אף על חלק החולין אפילו דהוי מדרבנן רק הנ"מ לחוש להפרשה שניי' מ"ד טבל בטל ברוב מה"ת ורק מדרבנן אינו בטל וגם אמרו רבנן דהחולין נחשבין כמו טבל א"כ אם הרים ונפלה לאתר חורן אינו חושש להפרשה שניי' כלומר אם הרים מקצת מהעיסה הזאת ונפלה לעיסה אחרת חולין למ"ד דמה"ת בטל ברוב ורק דמדרבנן הוי החולין נחשבין כמו טבל א"כ כשנפלה מן העיסה הזאת למקום אחר הוי חשיב טבל מדרבנן שנפלה לחולין ואינו עושה החולין שבמקום אחר לטבל דהא הוא גופי' הוי מדרבנן אלא צריך לתקנו ממקום אחר דהוא אינו בתורת הפרשה על העיסה אלא בתורת מוציא האיסור מתוכו אבל א"צ להפרשה שנוי' על העיסה השני' ומ"ד דמה"ת אינו בטל ברוב נעשה כל החולין של עיסה הראשונה טבל וע"כ כשנפלה למקום אחר צריך הפרשה גמורה דהוי כולו טבל ולא סגי במה שיתקנו ממקום אחר ועיי' בתוס' ז"ל במס' נדה דף מ"ז ע"א ותמצא כן וכן אמר ר' בא מה פליגין ר"י ורשב"ל בטבל שנטבל ד"ת אבל בטבל שמדבריהן כ"ע מודיי שהטבל בטל ברוב אפילו מדרבנן וא"צ אלא לתקנו ממקום אחר אבל אינו אוסר כל הכרי שיהא הכרי נחשב כטבל ז"א ע"ז התיב רבב"כ מזיתי מסיק דהוי מדרבנן ומ"מ תנינן דמוציא מאחד על הכל ומשני ר"מ דקיימתיה בשמן דהוי מדאורייתא:

מתיב ר"י לרשב"ל והתנינן נוטל אדם כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה לעשותה להיות מפריש עלי' והולך. ואם כדברי רשב"ל דטבל בטל ברוב א"כ כיון שהפריש ממנה רוב העיסה ונשאר מיעוט האיך יגמור להפריש ממנה הא כיון שנשאר מיעוט טבל בטל ברוב ע"ז אמר לי' רשב"ל דמיירי ברושם דהיה מסוים המקום שנטל לשם חלה ומביא ראי' לדבריו דבטל ברוב מהא דתנינן תמן הרוצה להפריש תרומה ותרו"מ כאחת כו' ומבואר שם דנוטל א' מל"ג ושליש ומיחדו ואומר אחד ממאה שיש כאן הר"ז בצד זה

חולין והשאר תרומה ומאה שיש כאן הר"ז בצד זה מעשר וכמבואר במס' דמאי הטעם לזה וכמבואר בדברינו שם. ע"ז פריך ולאיזה דבר הוא מסיים וע"כ כדי שלא יתבטל ברוב דל"ל משום דצריך להפריש במסוים כדמסיק בסמוך וע"כ הוא משום שלא יתבטל ברוב וע"ז אמר ריב"א דז"א דהא דצריך לסיים הוא משום דבעינן קביעות מקום דס"ל בתרומות הכרי זה וזה בזה דזה לא הוי מסוים משום דלא ידעינן באיזה צד מהתרומה הראשונה עשאו לתרומה והכא בנטל החלק הזה ליטול ממנו תרומה ותרומת מעשר הוי כתרומת הכרי זה וזה בזה ולא הוי מסוים ואח"כ חזר ריב"א ואמר דהא לר' יוחנן היא ור"י ס"ל דתרומת הכרי זה וזה בזה דמיחד חלק הכרי זה לתרומה ואח"כ אומר וזה בזה דחשיב מסוים דנעשו ב' התרומות ביחד אע"פ שלא ידעינן באיזה צד מהתרומה עשאו תרומה משום דנעשה תרומה ביחד וא"כ הכא במיחד חלק הזה לתרומה ואח"כ מיחד עוד לתרו"מ אע"פ שלא מיחד באיזה צד לא איכפת לן משום דנעשה ביחד תרומה וא"כ הכא בנוטל החלק ל"ג ושליש ועושה תרומה ואח"כ עושה תרו"מ לא צריך לן לדעת באיזה צד עשאו תרומה ובאיזה צד לתרו"מ משום דנעשה קדושת תרומה ביחד אם כן ממילא נתקדש החלק הזה של ל"ג ושליש ואם הי' יכול להתקדש לא הי' צריך ליחד הצד כי מאי איכפת לן באיזה צד כיון דנעשו ב' התרומות ביחד א"ו דלא יכול כלל להתקדש בלא צד מסוים משום דנתבטל ברוב ושוב לא הוי טבל ולא יכול לעשות ב' התרומות בזה אחר זה תכופין משום דנתבטל תיכף ומיד חלק הטבל משא"כ בלא נתבטל יכול לעשות ב' התרומות תכופין בזה אחר זה ולא בעינן ליחד הצד כי מאי איכפת לן באיזה צד כי נעשה התרומה ביחד וממילא נעשה מסוים דהא החלק ל"ג ושליש הוי מסוים ונמצא במיחד חלק א' ליטול ממנו ב' תרומות תכופין זאח"ז לא בעינן יחוד צד והוי חשיב מסוים וכמו שמבואר בדברינו לעיל ה"א עיי"ש:

הוון בעי מימר מ"ד מעלה כולן הטבל בטל ברוב ומ"ד מעלה את הראשונה אין הטבל בטל ברוב. כן גי' מהרא"פ ומוכרח הוא ר"א בשם ר"י הקיף ביניהן מ"ד מעלה כולן ע"פ הבור תורם מן המוקף ר"ל אע"ג דאין סברא להוציא בב"א כל החביות ובודאי מוציא חבית חבית בפני עצמה ואם דקורא שם לכולן בב"א כשהן למעלה בשעה שאין נוגעין ביין שבבור. האיך הוי מן המוקף מ"מ ס"ל דע"פ הבור חשיב מוקף כמו חמשה שקין בגורן דהבור הוא על היין והחביות יין על הבור חשיב מוקף ומ"ד מעלה ראשונה ע"פ הבור ומוציא חבית חבית בפני עצמה קורא שם בשעת העלאה לכל אחת בפני עצמה ובשעת העלאה חשיב שפיר מוקף בשעה שהוא תולש אותה מן הבור ברגע זו שהוא מוקף אבל ע"פ הבור ס"ל דלא הוי מוקף. ר"ש ר"א בשם ר"י מחליף הלשון מ"ד מעלה

את הראשונה ע"פ הבור נקרא תורם מן המוקף הגם דהוי לאחר נטילת איזה חביות טבל וחולין מעורבין בבור מ"מ נקרא מוקף לטבל כפי' מהרא"פ ז"ל ומ"ד מעלה כולן ע"פ הבור אין תורם מן המוקף ס"ל דבחבית חבית כיון דהוי טבל וחולין מעורבין לא נקרא מוקף לטבל ע"ז פריך ר"ז דאי אפשר לומר כן דבטבל וחולין לא הוי מוקף לטבל הא מחובר ע"י גידין:
סליק פירקא בסייעתא דשמיא:

פרק ד

הלכה ב

חצי קב חיטין וחצי קב שעורין וחצי קב כוסמין נוטל מן הכוסמין לפי מה שהן. כפי' מהרא"פ ז"ל דכל עיקר החיוב הוא בכוסמין ע"כ מפריש כל החלה מהכוסמין אבל קב חיטים וקב שעורים וקב כוסמין תורם מכל א' ואחד לפי מה שהוא כיון דחיטים וכוסמין מין אחד ושעורים וכוסמין מין אחד נמצא דהוי ב' חיובים א' בחיטים וא' בשעורין ואין תורמין ממין על שאינו מינו:
לא אמר אלא קב חיטים וקב שעורין וקב כוסמין באמצע הא קב חיטין וקב כוסמין וקב שעורין באמצע לא בדא. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק פי' דקב שעורין באמצע אין מצטרפין וע"ז הקשה ר"ח חברון דרבנן מה בין כוסמין באמצע מה בין שעורין באמצע כיון דחיטים עם כוסמין הוי מין אחד למה לא יצטרפו השעורין דבאמצע דהא קי"ל מין אחר באמצע מצטרפין ומשני דבאמת חיטים עם כוסמין לא הוי מין אחד אלא דדמי לי' והוא דווקא בשקרוב לו אבל כשהן מרוחקין אין מצטרפין והא דמין אחר באמצע מצטרף הנ"מ במין א' ובינתיים הוי מין אחר אבל בחיטין וכוסמין כשהן מרוחקין זמ"ז לא הוי מין אחד:
מצינו חלה מהלכה. פי' מהרא"פ ז"ל דהוי הלכה למשה מסיני. והפ"מ ז"ל מפרש דה"ק דחלה מהלכת בתמי' דהא אינ' מהלכת אבל מעשר בהמה מהלכת עיי"ש:
ורבנן מדמין לה לפירות האלו מחוברין. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק:

הלכה ג

מהו עד שתסרח מאוכל אדם או עד שתפסל מאוכל הכלב. נשמעינ' מן הדא נסרחה מאוכל אדם מטמא טומאת אוכלין ושורפין אותה בטומאה הא לכלב אינו מטמא טומאת אוכלין ואת אמרית מאוכל הכלב אלא מאוכל אדם. כן גי' הגר"א ז"ל וה"פ דהיכי ס"ד דיכול לתרום כל כך עד שלא תהיה ראוי' וחשובה לשום אוכל דלא יהא שום שם אוכל עלה אפילו לטומאה דהא כמה דברים מצינו דאפילו דאינו אוכל לענין כמה דברים לענין

ברכה ולענין אכילת מצה ולכמה ענינים מ"מ לענין טומאת אוכלין חשיב אוכל כדאי' בפ"ק במשנה ה"ה וא"כ היכי ס"ד דיכול להפריש עלי' כל כך עד שלא יהיה עלה שום שם אוכל אפילו לענין טומאה. א"ו דהכונה שתפסל מאוכל אדם ויהיה עדיין שם אוכל עלי' לענין טומאה. ועוד גריס הגר"א ז"ל תיכף ומיד נשרפת בטומאה ואמרת מטמא טומאת אוכלין ר"ל דמקשה על הברייתא גופי' כיון דרשאי לשורפה בטומאה אפילו כשהיא טהורה א"כ אמאי חשיב אוכל לענין טומאה וכיון דמטמא טומאת אוכלין א"כ כשתשרוף אותה בטומאה הרי מטמא אותה בידים ע"ז משני הא דגרסינן לקמן ארשב"ב כאן ברוצה לאוכלה כאן ברוצה לשורפה ע"כ ר"ל דברוצה לאוכלה מחשבה לאוכל אבל ברוצה לשורפה אינו מחשבה לאוכל ואינה מטמאת טומאת אוכלין וע"כ מותר לשורפה בטומאה דלא תטמא לעולם:

הדא אמרה שתורמין מן הרע על היפה. ר"ל שתורמין מן הרע על היפה בדמאי דהא מותר להפריש עלי' עד שתתקלקל כמבואר בהמפרש ז"ל:

תני תרו"מ של דמאי ניטלת מן הטהור על הטמא ופריך אית חמי תרו"מ של ודאי ניטלת מן הטהור על הטמא של דמאי לא כ"ש ומשני א"ר יוסי לא בתרומת מעשר של דמאי אלא בת"ג של דמאי. וכ"ת האיך שייך דמאי בת"ג הא לא נחשדו ע"ה עלי' ע"ז משני דקרי דמאי לאו בלוקח מע"ה אלא בספק אם נתרמה עלי' או לא נמי נקרא דמאי ומביא ראי' כמה דתימר מן הודאי על הדמאי תרומה ולא תאכל עד שיוציא עלי' תרומה ומעשרו' פי' דמביא ראי' דמצינו פעם אחת דנקרא דמאי אפילו לא בלוקח מע"ה אלא בספק אם נתרמה ת"ג או לא כמה דתימר במשנה מפורשת בספ"ה דמס' דמאי מן הודאי על הדמאי תרומה ולא תאכל עד שיוציא עלי' תרומה ומעשרות והתם ע"כ פי' דדמאי בספק אם נתרמה עלי' ת"ג או לא דליכא למימר בלוקח מע"ה ז"א דהא פשיטא דנתרמה ת"ג דהא לא חשידי עלה והאיך שייך לומר דהוי תרומה והאיך שייך לומר דמוציא עלי' תרומה ומעשרות ת"ג מאי שייך כאן. בשלמא מרישא דמתניתן שם דקתני מן הדמאי על הדמאי ומדמאי על הודאי תרומה ויחזור ויתרום אין ראי' משם דהכונה הוא על מעשרות והא דנקט לשון תרומה הוא להכונה דתורם מעשרותיו דהוא ג"כ לישנא דעלמא כמו בנדרים דף ל"ה אבל הכא נקט מפורש עד שיוציא עלי' תרומה ומעשרות הרי בפירוש דמיירי בת"ג והיכי שייך בדמאי ת"ג הא לכתחלה לא צריך להפריש עלי' אלא מעשר מטבל שטבול כך למעשר אחר שנתרמה ת"ג דאי לא"ה ל"ל דמאי וע"כ דבספק אם הפריש תרומה ספק לא הפריש קרי התנא ג"כ דמאי. וכאן נגמר הלכה ג' ומתחיל הלכה ד' ומ"ש אח"כ מן ואמר אף בדמאי עד הלכה ד' נמחק. כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק. וכן נראה

פירושו בע"ה. ותיבות ואמר מן הדמאי על הדמאי כן נגררו מהא דסוף פ"ה דדמאי כדרך הירושלמי. והא דרשב"ב כאן ברוצה לאוכלה שייך לסוף ענין דלעיל בסמוך כגי' הגר"א ז"ל. כמבואר בדברינו לעיל בסמוך:

הלכה ד

הלוקח מן הנחתום בסוריא צריך להפריש חלת דמאי דברי ר"ג וחכ"א א"צ להפריש חלת דמאי וכו'. ומסיק שלא נחשדו ישראל על החלה וכל פלוגתתן הוא רק על הנחתום אבל בע"ב לכ"ע לא נחשדו על חלה כדמבואר בסמוך [ואח"כ מפסיק בהא דר"א ב"ח בעי משום דנוגע להענין הזה כמבואר בדברינו] ר"א ב"ח בעי כו' שני תרומות בסוריא א"ר חגי חלה אין אחריה כלום ואפילו שיפריש עוד הפעם חלה ומחזקינן לה שלא נפטרה מחלה הראשונה מ"מ א"צ ליתן רק חלה לבד משא"כ בתרומה אם תחזיק לה שלא נפטרה מתרומה ראשונה ואתה עושה אותה תרומה ובאמת נפטרה כבר מתרומה הראשונה והיא אינה תרומה וחייבת במעשרות וכשאתה עושה אותה תרומה מספק צריך אתה לנהוג בה ב' חומרות שמא היא תרומה ושמא אינה תרומה דכבר נפטרה וחייבת במעשרות ע"כ תהא צריך לנהוג בה ב' חומרות ע"כ לא החמירו. ואח"כ קאמר הגמ' ע"ז דר"ג ב"ר ביקש להנהיג את הדמאי בסוריא ר"ל חלת דמאי בסוריא כההיא דר"ג דהלוקח מן הנחתום בסוריא יתן חלת דמאי ולא הניח לו ר"ה משום דא"כ דתחזיק חומרת ר"ג ותחשוד אותם א"כ יהי' ב' חומרות דהנחתום דמפריש חלה יהי' חשש לכהנים בחלה הזאת גם משום דמאי. וכההיא דאמר לעיל בסמוך בב' תרומות דא"כ תהיה צריך לחוש ב' חששות ע"ז פריך הגמ' מחלפ' שיטתי' דר"ה תמן הוא אומר אימת קדשים עליו והכא אומר הכין פי' דהא קי"ל דחלת ע"ה פטורה מן הדמאי בשלמא לר"י לא קשה דהוא קאמר לעיל בפ"א דמס' דמאי דהטעם דחלת ע"ה פטורה מן הדמאי משום דלא גזרו על הדמאי בחלה ע"כ י"ל דלא גזרו רק בא"י משום דכל עיקר דמאי הוא חומרא בעלמא דבא"י רוב ע"ה מעשרין משא"כ בסוריא י"ל דאין רוב ע"ה מעשרין ע"כ החמירו וגזרו אפילו בדמאי משא"כ לר"ה דקאמר הטעם מפני אימת קדשים עליו א"כ אין נ"מ בין סוריא לא"י ואין שום חשש לחוש על חלתן ע"ז אמר רבב"ח אני אומר אותה של אור נתן לו ר"ל דע"ה סבר דנותן לו לאחר ע"כ אין אימת קדשים עליו ע"ז אמר לו ר"מ דז"א דהא בפירוש קאמר דיחושו על חלתן מלשון זה משמע דאפילו נתן לו בפירוש לשם אכילתן וכונתו שיחושו אלו הכהנים שנתן להם חלתן עבור אכילתן. ואח"כ מביא הגמ' הברייתא דהלוקח מן הנחתום ומן האשה שהיא עושה למכור בשוק צריך להפריש חלת דמאי מבעל הבית והמתארח אצלו א"צ להפריש חלת דמאי [ובברייתא הזאת שנוי' בסתם

הלוקח מן הנחתום צריך להפריש והוא מפורש כר"ג ולא כחכמים דהא מפורש דבנחתום צריך להפריש וקס"ד דהברייתא הזאת מיירי בסוריא א"כ מוכח דהלכה כר"ג] כו' חזקת בעה"ב בסוריא א"צ להפריש חלת דמאי כפי' מהרא"פ ז"ל ע"ז פריך דמהברייתא הזאת קשה על ר"ה דקס"ד דהברייתי' קאי על סוריא א"כ מוכח בפירוש דהלכה כר"ג דפליג עם חכמים בברייתא דלעיל גבי נחתום דהא הכא מפורש בלא פלוגתא דבנחתום צריך להפריש חלת דמאי ואמאי לא הניח ר"ה לר"ג ב"ר לנהוג כר"ג ומשני ר"מ דל"ק כאן בא"י ר"ל בסוריא וכאן בחו"ל פי' הברייתא הזאת מיירי בחו"ל דבסוריא לא חשידי ישראל אחלה משום דחשובה כא"י וחששו על חיוב דחלה כמו על תרומה כדאמר לעיל משא"כ בחו"ל דקיל ומזלזלי בה. ע"כ צריך להפריש חלת דמאי וכן פסק הרמב"ם ז"ל להלכה לחלוק בנחתום בין סוריא לבין חו"ל:

הלכה ה

תני ר"ח גזרו עליהן והחזירום למקומן. פי' דר"ח קאי על הא דתנינן במס' שביעית פ"ו אין מביאין תרומה מחו"ל לארץ ותני ר"ח עלה דגזרו עליהן שיחזירום למקומן אם הביא דאל"כ יהיו כל בני אדם טועין ויביאו מחו"ל לארץ אם לא שתגזור עליהן דיחזרו למקומן וע"ז אמר רבב"ז ומביא ברייתא איפשר בתמי' פי' דהברייתא מפרש טעמא דמתניתן דאין מביאין תרומה מחו"ל לארץ משום דאיפשר כן בתמי'. לאוכלה אין את יכול שלא יאמרו ראינו תרומה טמאה שנאכלת לשורפה. אין את יכול כו' להחזירן למקומן אין את יכול כו' עד הפסח ושורפה אמר רשב"ג אני ראיתי את שמעון בן כהנא שותה יין של תרומה בעכו כו' וגזרו עליו ושתיי' בספינה ע"כ הברייתא וע"ז אמר ואין בני אדם טועין לומר שמביאין תרומה מחו"ל פי' דאם לא תגזור עליו להחזירן למקומן יטעו ב"א ויביאו מתו"ל לארץ ומשני שלא ירד לעכו וע"כ לא גזרו שיחזרו למקומן וכו' לא חששו בספינה משום מראית עין אימת הי' שמעון בר כהנא ר"ל אי קודם גזירתא דאמר ר"ח או לאח"כ דצריך לשנויי אשר לא ירד לעכו ואי הי' יורד לעכו לא היו גוזרים עליו לשתותו בספינה אלא היו גוזרים עליו להחזירו למקומו ומסיק דהי' בימי ר"א ומביא ראי' מהעובדא ואח"כ מביא. הגמ' עוד עובדא דר"ז. ומסיק לא דר"ז צריך כך אלא מילין דייצר בעי נשמע ונעביד כן גי' הגר"א ז"ל בכי"ק ואח"כ הקשה על ר"ח רובה ממתניתן דתני דאנשי אלכסנדרי' הביאו חלותיהן וכו' ולא קיבלו משמע דרק לא קיבלו ולא תני דגזרו עליהן דיחזירו למקומן ומשני ולא ר"ח רובה הוא בתמי' ר"ל דעל ר"ח רובה איתותבת דמצי לשנויי לך עוד הוא אית לי' [לשון הזה מצוי בירושלמי כמה פעמים והכונה דאף ה"נ כן עיין במס' פיאה פ"ח ה"ז ובמס' ב"מ פ"א ה"ד דבאמת גזרו עליהן והחזירום למקומן:

אין עושין ביכורים משקין אפילו משזכו בהם הבעלים. פי' הפ"מ ז"ל בפי"א דתרומות דאפילו לאחר שהוציאו המשקין מהן בדיעבד ג"כ לא יביאו. עיי"ש ולפענ"ד הוא כפירוש מהרא"פ ז"ל:

אמר ר' יונה אפילו למ"ד חובה שנייא היא שהדבר מסוים. וגי' הגר"א ז"ל בכי"ק אפילו למ"ד רשות:

תמן תנינן אין מביאין תרומה מחו"ל לארץ ואפילו מסוריא. כן גי' הגר"א ז"ל פי' א"כ קשה מדוע קיבלו ביכורים מסוריא מ"ש תרומה מביכורים:

סליק פירקא וכולה מס' בס"ד: